

A1 Așezarea

La începutul secolului al XX-lea majoritatea covârșitoare a romilor și Sinti europeni duceau o viață sedenatară. Atunci când a fost făcută poza alăturată, satul rom Stegersbach adăpostea peste 200 de oameni, iar în provincia austriacă Burgenland mai bine de 8.000 de romi și Sinti locuiau în 130 de cătune și așezări similare, până în 1938.

1910

1951

1931

💡 Știați că

... în Europa Centrală și de Est există sate și suburbii întregi în care romii trăiesc de secole?

✎ Temă

Împărțiți fotografia în trei părți și puneți o bucată de hârtie peste două dintre ele. Descrieți ce puteți vedea în fi ecare dintre cele trei părți ale fotografiei.

📷 Fotografia

Fotografie de la o nuntă romă din Stegersbach, sudul provinciei Burgenland, făcută de reporterii ai companiei austriace de radio RAVAG. Departamentul de Istorie Contemporană, Universitatea din Viena, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/a>

A2 Clasa De Mijloc

În majoritatea țărilor din Europa de Vest, romilor și Sinti li s-a interzis timp de secole accesul în breslele și asociațiile profesionale și de aceea mulți dintre ei au devenit intermediari și negustori. În Europa occidentală în mod special, mulți romi și Sinti au ajuns oameni de afaceri de succes. Copiii lor mergeau la școlile locale și mulți romi și Sinti au participat ca soldați în Primul Război Mondial. Pentru serviciile aduse regelui și patriei, unii romi și Sinti au fost chiar înnobilați.

1910

1951

1935

💡 Știați că

... mulți romi și Sinti cumpărau și vindeau mărfuri în piețe și târguri sau mergeau din casă în casă ca negustori de mărunțișuri? Alții aveau dughene sau roți la bălciuri și parcuri de distracție. Numeroase cinematografe erau de asemenea ținute de familii rome și Sinti.

✍️ Temă

Descrieți hainele pe care le poartă oamenii din fotografi e. Ce puteți spune despre atmosfera din poză? Cu ce ocazie credeți că a fost făcută?

📷 Fotografia

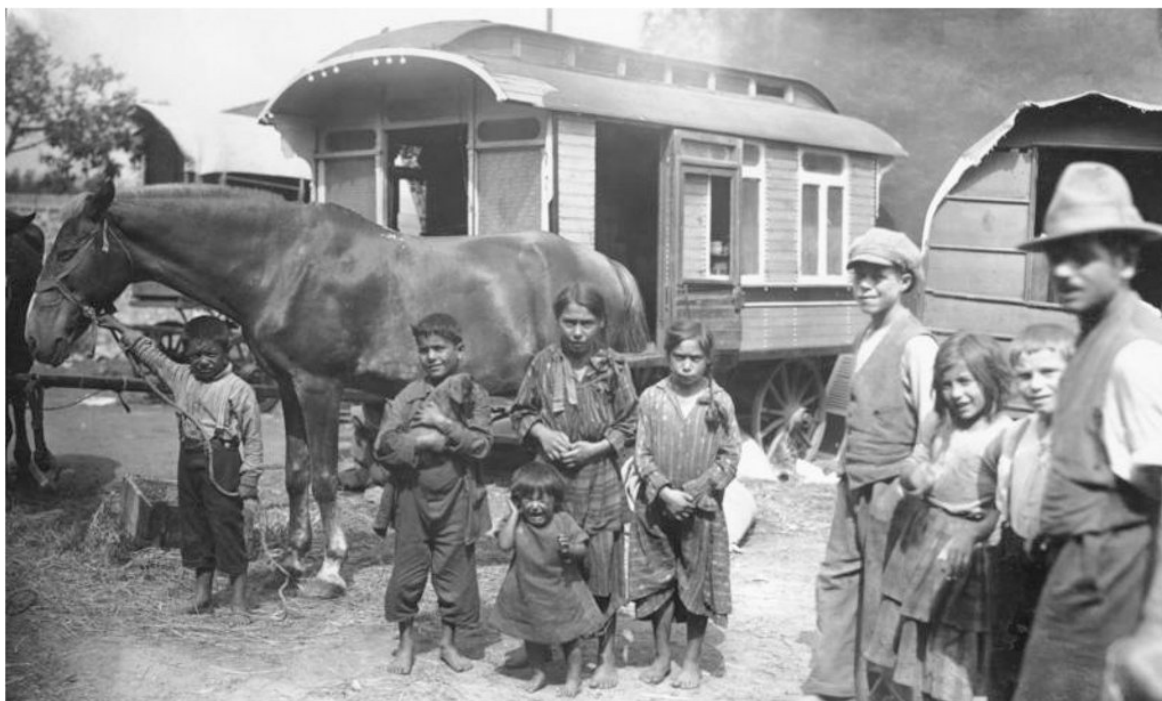
Sinto Max Bamberger (dreapta) cu familia într-o fotografi e făcută în 1935. Centrul Cultural și de Documentare al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/a>

A3 Fahrende Handwerker und Arbeiter

În timp ce majoritatea romilor din Europa Centrală s-au așezat acum sute de ani, unele familii Sinti din Europa de Vest au continuat să călătorească la diverse târguri și piețe în caravane. Se ocupau cu vitele, caii ori fi erul vechi, sau lucrau ca fi erari, polizori și cositori. De obicei urmau rute tradiționale vara și se întorceau în satele și orașele de baștină pentru a ierna.

1910

1951

1926

💡 Știați că

... înainte de 1950 existau mulți nomazi care nu erau romi sau Sinti în majoritatea țărilor din Europa? Trăiau cu familiile în caravane și se mutau dintr-un loc în altul în căutare de lucru.

✍ Temă

Comparați fotografiile de la paginile A.2 și A.3. Ce vă spun pozele despre viețile celor două familii? Puteți găsi trei exemple de oameni care se mută deseori dintr-un loc în altul în contextul muncii lor? Care sunt avantajele și dezavantajele unei astfel de vieți?

📷 Fotografia

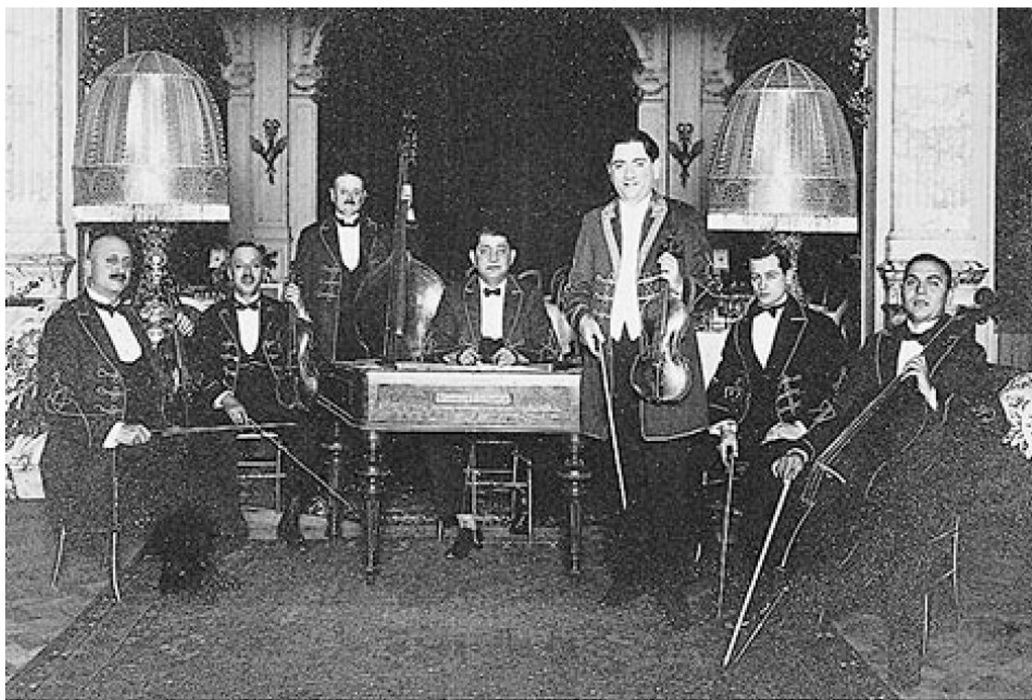
O familie itinerantă de Sinti germani cu caravana lor. Arhivele Municipale ale orașului Ravensburg, Germania

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/a>

A4 Muzicieni Profesioniști

Timp de multe secole, romii și Sinti au fost angajați ca muzicieni profesioniști de către nobili și în săli de concert. Începând din secolul al XIX-lea, romii și Sinti au avut acces la studii de specialitate în școli de muzică, conservatorii și universități. Mulți romi săraci au găsit o sursă suplimentară de venituri pentru iarnă cântând la nunți și petreceri. În numeroase familii rome, copiii încă mai învață și astăzi de la părinții lor să cânte la un instrument.

1910

1951

1930-38

💡 Știați că

... așa zisa muzică țigănească pe care o cântă „orchestrele țigănești” a fost în realitate creată de muzicieni maghiari în secolul al XIX-lea? Nu are nici o legătură cu muzica tradițională a romilor și Sinti.

✍️ Temă

Puteți numi orice alte familii celebre de muzicieni? Aflați mai multe despre muzica și muzicienii romi din țara voastră.

📷 Fotografia

Orchestra Țigănească Maghiară Béla Ruha într-un hotel din Haga, Olanda, în anii 1930. Muzeul de Etnografie, Budapesta, Ungaria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/a>

A5 Zilieri Agricoli

Majoritatea romilor din Europa Centrală lucrau ca muncitori agricoli pe marile domenii și ca zilieri la vremea recoltei pentru fermele mai mici. În districtele Prešov și Košice din estul Slovaciei, romii constituiau un procent ridicat din populația rurală. Ei trăiau în această regiune de secole.

1910

1951

1930-40

💡 Știați că

... în Europa Centrală și de Est mulți lucrători de la ferme nu erau plătiți în bani ci în alimente?

... sau că în schimbul muncii prestate primeau uneori permisiunea să-și construiască o casă pe pământul angajatorului lor sau pe un teren comun al satului?

✍️ Temă

Descrieți ce fac oamenii din fotografi e. Ce tip de muncă desfășoară copiii în țara voastră? Ce spune legislația referitor la o astfel de muncă?

📷 Fotografia

“Toată lumea ajută la pregătiri...” Poza unei familii care producea cărămizi în estul Slovaciei. Muzeul Districtului Prešov, Slovacia.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/a>

A6 Meseriași

Mulți romi sedentari călătoreau în zona ca polizori, cositori și muzicieni în timpul iernii; alții erau împletitori talentați de coșuri de rafi e sau dulgheri, care făceau jgheaburi, butoaie, linguri și mături.

1910

1951

1928-34

💡 Știați că

... poliția făcea descinderi regulate în așezările de romi și Sinti și ținea liste cu locuitorii lor?

... sau că una din sarcinile principale ale organizației internaționale de poliție Interpol a fost supravegherea și înregistrarea romilor și Sinti?

✍️ Temă

Cum a prins fotograful poliției oamenii în această poză? Cine și ce face în fotografi e? De ce au fost oamenii fotografi ați în acest fel?

📷 Fotografia

Fotografi a unei descinderi polițienești în așezarea romă din satul Gritsch, provincia Burgenland, Austria. Toți cei care locuiau în casă au fost obligați să iasă afară împreună cu instrumentele lor de lucru. Poza a fost făcută pentru documentarea muncii poliției. Arhivele Regionale Burgenland, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/a>

A7 Școlar

Karl Stojka s-a născut în 1931 într-un sat mic din Austria de Jos. Familia lui aparținea unui subgrup de romi numit Lovara. Erau negustori de cai avuți și vara călătoreau prin provinciile Styria, Burgenland și Austria de Jos. În timpul iernii stăteau de obicei în sau lângă Viena. După ocuparea Austriei de către naziști, familia nu a mai putut călători vara așa că s-a stabilit la Viena. Copiii – Karl cu cele trei surori și doi frați ai săi – au mers la școală în Viena și curând și-au făcut acolo o mulțime de prieteni. Numele oficial al tatălui lui era Karl Horvath, dar toată lumea îl cunoștea drept Wakar. Numele de față al mamei lui era Sidi Stojka, dar foloseau adesea numele de familie Rigó, pentru că erau rude cu respectiva familie bogată și celebră din grupul Lovara.

💡 Știați că

... aproximativ 1,5 milioane de copii au fost uciși în timpul Holocaustului, inclusiv circa 1,2 milioane de copii evrei?

... sau că, în fapt, copiii au constituit unul din cele mai numeroase grupuri de victime ale regimului nazist?

✍ Temă

Ce alte subgrupuri de romi și Sinti există?

📷 Fotografia

Fotografia a lui Karl Stojka de la vârsta de 9 ani, făcută la Viena, în 1940. Arhivele Federale Germane Berlin Lichterfelde, Germania.

1910

1951

1940

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/a>

A8 Stereotip Fatal

În secolul al XIX-lea, stereotipurile despre romi și Sinti au devenit prezențe obișnuite în ziare, cărți și fotografii. Așa zisele cărți poștale „cu țigani” erau foarte populare în prima jumătate a secolului al XX-lea. Ele reflectau dorința oamenilor de a avea un mod de viață liber. Majoritatea populației, care nu avusese vreodată un contact personal cu romi sau Sinti, își făcea o idee despre ei exclusiv din acest tip de ilustrații.

1910

1951

1910-30

💡 Știați că

... la începutul secolului al XX-lea peste 90% Sinti europeni nu mai trăiau demult în caravane? Stilul de viață al unui grup foarte mic de romi și Sinti a devenit stereotipul pentru toți membrii acestui grup etnic.

✍️ Temă

Descrieți ce vedeți în cartea poștală. Ce fac diversele personaje? Ce nu se vede în imagine?

📷 Fotografia

Carte poștală cehă de la începutul secolului al XX-lea. Muzeul Culturii Rome, Brno, Republica Cehă.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/a>

B1 Criza Economică Mondială

În timpul crizei economice mondiale, milioane de oameni din Europa Centrală și-au pierdut locurile de muncă. La vremea aceea puține țări central europene aveau programe de asigurări de sănătate, șomaj sau pensie de vârstă. O mulțime de șomeri au părăsit orașele și s-au întors în satele de unde proveneau, preluând locurile de muncă ocupate până atunci de romi. Mulți romi au ajuns curând să moară de foame, iar autoritățile locale au fost nevoite să le plătească ajutoare de sărăcie. Tensiunile au început să se acumuleze, și multe comunități au decis să scape pur și simplu de acești oameni săraci și înfomețați.

1910

1951

1927-37

💡 Știați că

... în fapt consiliile locale aveau obligația să ofere adăpost și hrană celor mai săraci locuitori și să le plătească doctorii și spitalizarea?

... sau că în anii 1920 și 1930, mortalitatea infantilă în rândurile romilor ajunsese la peste 50peste jumătate dintre copiii romi mureau înainte să împlinească doi ani.

✍️ Temă

Discutați despre grupurile sociale care depind de ajutorul social oferit de restul societății. Gândiți-vă de ce acest sprijin este adesea pus sub semnul întrebării.

📷 Fotografia

Locuitorii unei așezări rome din Oberwart, Austria. Poza făcută de poliție în anii 1930 pentru a-și documenta activitatea. Arhivele Regionale Burgenland, Eisenstadt, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/b>

B2 Competiție Nedorită

Cositorii călătoreau din sat în sat, reparând oale și crățiți pentru familiile de la țară. În timpul crizei economice mondiale, mulți artizani locali și negustori au protestat împotriva acestei competiții externe. Negustorii și meșteșugarii itineranți erau excluși din ce în ce mai mult din târguri și piețe. Romii și Sinti erau arestați în mod regulat de poliție și puși să plătească amenzi mari numai pentru că munceau!

1910

1951

1927-37

💡 Știați că

... pentru a-și proteja muncitorii califi cați, meșteșugarii și negustorii, din ce în ce mai multe orașe, municipii și chiar întregi provincii, au declarat ilegală practicarea pe teritoriul lor, de către romi și Sinti, a meseriilor lor tradiționale?

✍️ Temă

De ce acceptă oamenii munci „ilegale”? Care sunt dezavantajele pentru astfel de lucrători?

📷 Fotografia

Cositori itineranți într-un sat din nordul provinciei Burgenland, Austria, în perioada interbelică. Biblioteca Națională Austriacă, Viena, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/b>

B3 Verificări Polițienești Permanente

Încă din anii 1890, romii și Sinti europeni s-au confruntat din ce în ce mai mult cu atenția și verificările poliției. Autoritățile au introdus reglementări care le-au afectat viața de zi cu zi precum și munca. S-au instituit amenzi pentru romii și Sinti care munceau fără permis, iar „vagabondajul” și „cerșitul” au fost transformate în delict pedepsibile.

1910

1951

1919-37

💡 Știați că

... pentru mulți ofițeri de poliție, faptul că se ocupau de „țigani” le oferea perspective atractive în carieră, pentru că puteau folosi tehnici moderne precum fotografierea și prelevarea amprentelor și puteau lucra cu colegi din alte țări?

✍️ Temă

Descrieți impresia creată de fotografia. Aflați dacă cerșitul este permis sau interzis în comunitatea și în țara voastră. Discutați motivele pentru care cerșitul este declarat ilegal și de ce sunt impuse amenzi.

📷 Fotografia

Poliția verifică când actele de identitate ale unui om în timpul unei descinderi într-o așezare romă din Allhau, provincia Burgenland, în perioada interbelică. Arhivele Regionale Burgenland, Eisenstadt, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/b>

B4 Documente De Identificare Speciale

Începând din 1912, autoritățile franceze cereau tuturor celor care nu aveau o reședință permanentă să poarte asupra lor un „carnet antropometric”. Era primul document de acest fel care menționa descrierea fizică și includea atât o fotografie cât și amprente. Alte țări europene au urmat în curând modelul astfel instituit.

1910

1951

1912

💡 Știați că

... romii și Sinti au fost primii europeni care au fost obligați să poarte documente de identificare personală?

... sau că pașaportul modern a intrat în folosință generală numai după cel de-al Doilea Război Mondial?

✍ Temă

Ce tipuri de documente de identifi care aveți asupra voastră? Cât de multe informații despre voi revelează aceste documente? Ce spune un act de identitate despre o persoană?

📷 Fotografia

Un „carnet antropometric” francez, document special de identifi care pentru oamenii fără un domiciliu fi x, completat cu o fotografie e și amprente de-a lungul marginii de jos. Nu se știe nimic mai mult despre deținătorul acestui act. Colecția Emmanuel Filhol, Bordeaux, Franța.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/b>

B5 Înregistrare Separată

Odată cu apariția statului național modern la sfârșitul secolului al XIX-lea, înregistrarea a devenit o practică răspândită pentru toți cetățenii. În anii 1920 și 1930, autoritățile regionale și locale din tot mai multe țări au început să-și înregistreze populațiile locale de romi și Sinti în „registre pentru țigani” și să le emită cărți de identitate speciale, care trebuiau purtate tot timpul.

1910

1951

1937

💡 Știați că

... una dintre sarcinile principale ale Interpolului, asociația internațională de poliție înființată la Viena în 1923, era să înregistreze și să țină sub observație populația romă și Sinti din Europa?

✍ Temă

Există vreo lege discriminatorie împotriva anumitor grupuri sociale în țara voastră? Dați două exemple. Țara voastră are vreun registru special pentru membri unor grupuri etnice ori lingvistice sau ai unor minorități religioase?

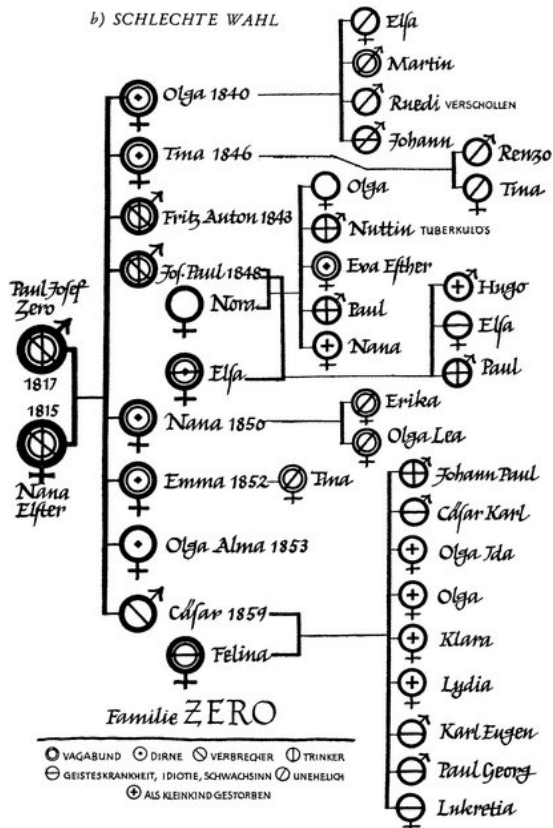
📷 Fotografia

O „carte de identitate pentru țigani” („cigányigazolvány”) completată, cu fotografi e și amprente, emisă în orașul de graniță austro-ungar Szentgotthárd în 1937. Colecția lui János Barsony, Budapesta, Ungaria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/b>

B6 Eugenie

Eine einzige Mißheirat bedeutet oft Entartung und Schädigung des Erbgutes auf Generationen hinaus. Kranke, körperlich und geistig mißratene Kinder bringen Kummer, Leid und Not, wenn nicht gar Schande für die Eltern.

Teoria rasistă conform căreia romii și Sinti „contaminau” „fondul genetic” al populației europene a fost propusă inițial de psihiatrii elvețieni și doar mai apoi adoptată de național socialiști. În 1905 Josef Jörger, un psihiatru elvețian adept al eugeniei, a utilizat acest arbore genealogic pentru a demonstra cum familia Zero ar fi fost prezumptiv „poluată” prin căsătoria cu o femeie dintr-o familie de nomazi. În studiul său, diverșii membri ai familiei erau defăimați prin utilizarea unor etichetări vagi, subiective și moralizatoare precum „prostituată”, „criminală”, „slabă de înger” și „nelegitimă”. Conform teoriei eugeniei, comportamentul social este în mare măsură moștenit. Astfel, mișcarea eugenică recomanda îmbunătățirea stării genetice a populației cu ajutorul „igienei rasiale”, incluzând sterilizarea forțată, experimente pe oameni și segregarea grupurilor „indezirabile”.

Știați că

... Adolf Hitler nu a fost singurul adept al teoriei eugenice? Cercetători și politicieni faimoși precum Winston Churchill, H. G. Wells, Theodore Roosevelt, George Bernard Shaw, John Maynard Keynes și Linus Pauling erau și ei în această tabără.

... sau că mișcarea eugenică își are originea în SUA în anii 1920 și 1930, dar că programe aferente au fost implementate și în Elveția, Brazilia, Suedia și multe alte țări?

Temă

Cum este discutată astăzi problema membrilor „dezirabili” și „indezirabili” ai societății?

Fotografia

Arborele genealogic al familiei Zero (un pseudonim deliberat negativ), menit să ilustreze teoriile lui Josef Jörger privind efectele negative ale unei căsătorii mixte cu o nomadă. Colecția lui Thomas Huonker, Zurich, Elveția.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/b>

1900

1951

1905

B7 Segregarea

Reprezentanți ai consiliilor locale și partidelor politice au participat la „conferințe referitoare la țigani” menite să dezbată problemele cu care se confruntau autoritățile locale care nu mai puteau sau nu mai doreau să susțină efortul financiar implicat de numeroșii locuitori romi sărăciți. Participanții discutau ceea ce ei vedeau ca fiind soluții fezabile, precum crearea de „rezervații țigănești”, deportarea oamenilor pe o insulă din Pacific, sau construirea unor lagăre de muncă pentru șomerii romi.

1910

1951

1933

💡 Știați că

... așa zisa „criminalitate notorie” a romilor și Sinti a fost adesea rezultatul direct al unor legi și reglementări speciale îndreptate împotriva lor, prin care erau amendați pentru cerșit, călătorie în grupuri mari sau pentru că lucrau ca muzicieni?

✎ Temă

Alegeți perspectiva unuia dintre copii, a unui membru al comisiei sau a unui trecător întâmplător pentru a explica ce se întâmplă în poză.

📷 Fotografia

Inspectarea condițiilor de trai din așezarea romă de la Oberwart, Austria, la 15 ianuarie 1933, de către membri unei comisii participante la o conferință despre „problema țigănească”. Arhivele Regionale Burgenland, Eisenstadt, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/b>

C1 Ideologia Rasistă

Național socialiștii au introdus Legile de la Nuremberg pentru a preveni orice diluare a rasei „ariene” – pe care o considerau superioară – cu rase pe care le vedeau ca fiind inferioare, precum evrei, romi sau Sinti, negri, slavi și mulți alții. Naziștii credeau că abilitățile intelectuale, comportamentul social și valorile morale sunt moștenite.

1910

1950

1935

Știați că

... oamenii clasificați ca fiind „țigani” nu aveau voie să se căsătorească sau să aibă relații cu germani „arieni”?

Temă

Discutați de ce conceptul de rasă nu mai este considerat ca fiind acceptabil din punct de vedere științific. Căutați Declarația UNESCO despre Rasă și Prejudecată Rasială.

Fotografia

Un poster creat pentru a ilustra prevederile Legilor Rasiale de la Nuremberg, probabil destinat a fi afișat în birourile publice după 1935. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

C2 „Știința Rasială”

În 1936, nou înființatul Institut de Cercetare pentru Igienă și Biologia Populației al Ministerului Sănătății celui de-al Treilea Reich de la Berlin a lansat un proiect de „cercetare rasială” – ulterior derulat în colaborare cu Institutul de Biologie Criminalistică – privind pe romii și Sinti din Germania, Austria și teritoriul de azi al Republicii Cehe. Directorul de Cercetare Robert Ritter și asistenta lui Eva Justin au elaborat arbori genealogici ai unor familii de romi și Sinti, în multe cazuri mergând cu mai bine de o sută de ani în urmă. Cei doi au fotografiat și măsurat părți ale corpului și au înregistrat grupele sanguine ale oamenilor, precum și culoarea părului și a ochilor.

1910

1950

1936

💡 Știați că

... după 1941, aceste liste au fost folosite pentru a selecta romii și Sinti în vederea deportării în lagărele de concentrare?

✍️ Temă

Ce a vrut fotograful să arate cu această poză? Aflați dacă există în țara voastră vreo autoritate care încă mai adună și astăzi informații „rasiale”.

📷 Fotografia

„Igienistul rasial” Robert Ritter (dreapta) și unul dintre asistenții lui prelevând o probă de sânge de la o tânără Sintiza germană. Fotografia a fost făcută în 1936 pentru a documenta munca lor de cercetare. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

C3 „Prevenirea Criminalității”

Național-socialiștii au adoptat o serie de legi și reglementări care îi etichetau pe romii și Sinti ca fiind „criminali înnașcuți”. Conform argumentelor lor, chiar dacă un rom nu a comis încă nici o crimă, el sau ea o va face mai devreme sau mai târziu pentru că asta face parte din moștenirea lor biologică. În interesul „prevenirii criminalității” național-socialiștii îi arestau așadar nu doar pe cei care comiseseră o crimă dar și pe cei despre care credeau că s-ar putea să comită una mai târziu.

1910

1950

1940

💡 Știați că

... național-socialiștii credeau că românii și Sinti moșteneau pretinsul lor comportament „anti-social” din familie?

... sau că pentru așa zisa „prevenire a criminalității” mulți copii au fost fotografiați în acest mod?

✎ Temă

De ce credeți că tânărul Karl Stojka din Viena a fost înregistrat? Cine este de obicei fotografiat în acest mod? Descrieți efectul diferit pe care îl au aceste poze comparativ cu poza lui Karl Stojka de la pagina A.8.

📷 Fotografia

Înregistrarea lui Karl Stojka sub numele de Karl Rigo de către angajații ai „cercetătorului rasial” Robert Ritter în 1940. Arhivele Federale Germane, Berlin Lichterfelde, Germania

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

C4 Lagăre Municipale

Primele lagăre „pentru țigani” din cel de-al Treilea Reich nu au fost înființate de către oficialii ai Partidului Nazist sau de către SS ci de către autoritățile municipale germane. În 1935, Consiliul Local al orașului Koln a forțat 500 de romi și Sinti să-și părăsească apartamentele, casele și caravanele și i-a mutat într-un lagăr „pentru țigani” nou construit la marginea orașului, în Blickendorf. Lagăre similare au fost înființate la Hamburg, Düsseldorf, Berlin, Frankfurt, Essen și Hanovra.

1910

1951

1937

💡 Știați că

... în timpul Jocurilor Olimpice de la Berlin din 1936, romii și Sinti care locuiau în capitală au fost relocați cu forța în lagărul Marzahn de la marginea orașului, unde au fost nevoiți să trăiască în caravane? Nu aveau voie să părăsească lagărul decât dacă aveau locuri de muncă stabile în afara lui.

✍️ Temă

Găsiți informații despre relocarea forțată sau deportarea unor oameni în Europa. Cine decide unde pot trăi oamenii și de ce? Ce organizații protestează?

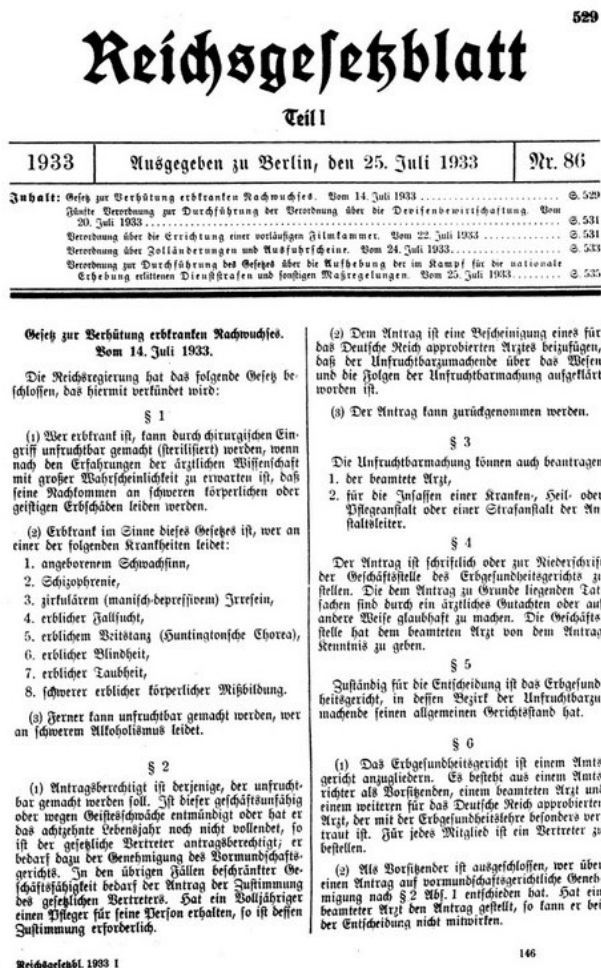
📷 Fotografia

O familie Sinti germană în Lagărul Blickendorf de lângă Koln la 12 decembrie 1937. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

C5 Sterilizați

1910

1933

1951

Legea din 1933 pentru Prevenirea Nașterii Copiilor cu Boli Genetice a legalizat sterilizarea forțată a tuturor bărbaților și femeilor pe care naștii îi considerau indezirabili pentru societate, inclusiv a celor cu dizabilități fizice sau mentale, a membrilor presupuselor „rase inferioare” și a așa numiților „criminali înnașcuți”. Între 1933 și 1945, peste 400,000 de oameni au fost sterilizați împotriva voinței lor, incluzând mulți romi și Sinti. Pentru unii bărbați și unele femei sterilizarea a însemnat salvarea de la trimiterea în lagărele de concentrare, însă alții au fost sterilizați forțat după deportarea într-un lagăr. Legea nu a fost abrogată până în 1988! Nici o compensație nu a fost vreodată plătită victimelor.

Știați că

... legi similare au existat în multe alte țări, inclusiv în Suedia, Finlanda, Norvegia, Danemarca, Elveția și SUA? În unele țări, femeile romane au continuat să fi sterilizate împotriva voinței lor până în anii 1970.

Temă

Puteți numi țări unde sterilizarea forțată încă se mai practică? Treceți în revistă cele mai recente cazuri. Gândiți-vă la ce înseamnă să nu fi lăsat să ai copii.

Fotografia

O versiune completă a textului legii poate fi găsită în Baza de date cu Texte Legale Istorice a Bibliotecii Naționale Austriece (ALEX), care poate fi accesată la adresa <http://alex.onb.ac.at>

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

C6 Excluși

În 1933, boxerul german Johann Wilhelm Trollmann – cunoscut în familie și între prieteni ca Rukeli – a câștigat campionatul de box al Germaniei la categoria grea împotriva multiplului campion Adolf Witt. Pentru că Trollmann provenea dintr-o familie Sinti, arbitrii au refuzat să îi recunoască victoria și au declarat rezultatul nul. Pe urmă s-au răzgândit în fața protestelor publice, dar titlul i-a fost totuși retras lui Trollmann zece zile mai târziu sub pretextul unui pretins comportament „nesportiv”. A fost arestat și deportat într-un lagăr de concentrare, unde conform informațiilor disponibile a fost obligat să boxeze cu un număr interminabil de ofițeri SS. În 1944 a fost asasinat la Wittenberge, un sublagăr al lagărului de concentrare de la Neuengamme.

💡 Știați că

... în anii 1930, Johann Trollmann a adoptat stilul de box dansant care a devenit mai târziu semnul de recunoaștere a campionului mondial la categoria grea Cassius Clay (Muhammad Ali)?

... sau că Asociației de Box Germane i-au trebuit 70 de ani pentru a îndrepta răul făcut și a-l pune pe Johann Wilhelm Trollmann pe lista campionilor germani la categoria grea (2003)?

✍️ Temă

Cunoașteți povestea vreunui alt sportiv sau a altei sportive căreia i-a fost retras titlul din motive politice?

📷 Fotografia

Fotografia oficială a lui Johann Wilhelm Trollmann făcută de Hans Firzlaff în 1928. Centrul de Documentare al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

1910

1951

1928

C7 Dați Afară Din Armată

Bernhard Steinbach era soldat în Wehrmacht, dar când s-a aflat că provine dintr-o familie Sinti a fost dat afară din armată și închis la Wiesbaden. Mulți alți romi și Sinti au servit în Wehrmacht și au luptat pentru Germania pe multe fronturi – în timp ce membrii familiilor lor erau deportați și omorâți în lagăre de concentrare. În 1943, Bernhard Steinbach și familia lui au fost deportați la Auschwitz. “Încă de la început, eu am fost funcționarul din lagăr. În fiecare dimineață trebuia să notez numerele de identifi care ale celor care muriseră. La început, mureau cel puțin 40-50 de oameni în fiecare zi. Mai târziu, când lagărul s-a supra aglomerat, numărul lor a continuat să crească. Bolile s-au transformat în epidemii, inclusiv malarie, diverse forme de tifos și febră tifoidă, și luau tot mai multe vieți. În fiecare dimineață erau numărați cei care încă mai erau apti de lucru, care erau folosiți la muncă forțată pe șantiere de construcție de clădiri și drumuri în afara lagărului”. Așa a descris mai târziu Bernhard Steinbach rolul pe care l-a jucat în lagăr. A fost unul dintre puținii membri ai mării familii Steinbach care au supraviețuit diverselor lagăre de concentrare. Alți 45 de membri ai acestei familii au fost uciși de către național socialiști.

1910

1951

1941

💡 Știați că

... soldații descoperiți ca fiind de origine romă sau Sinti primeau de obicei permisie pentru ca să poată fi arestați acasă și nu în fața camarazilor lor de arme?

✍️ Temă

Aflați mai multe despre viața lui Bernhard Steinbach după 1945.

📷 Fotografia

Fotografia militară de identitate află în posesia familiei. Centrul de Documentare al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

C8 Expropriați

Atunci când familiile rome și Sinti erau deportate, toate posesiunile lor erau confiscate de autoritățile locale. Casele le erau distruse, iar căruțele și caii vânduți. Sumele obținute erau folosite pentru a plăti gardienii din lagăre. După război, supraviețuitorii nu au primit niciodată compensații pentru pierderea proprietăților lor.

Zu G.Zl.XI-589/26 vom 2.10.41. Markt: Halbtorn.

Verzeichnis
über das bewegliche und unbewegliche Vermögen der von Halbtorn nach Lackenbach abtransportierten Zigeuner.

L.Zl.	Vermögens-Eigentümer	Art des Vermögens	Verkaufs- erlös im Licitationsw. den	Vorhande- erlös im ne Schul-	Gläubiger	Anmerkung
1	Ujvary Stefan, geb. 16.11.1895 u. Gattin Kath, geb. Hodosch, geb. am 14. Dez. 1903	1 Wohnhütte Div. Einrichtungsgegenst.	270.- 91.-	25.- 28.60	Steuerschuld Kaufm. Rupp	361.- 53.60 307.40
2	Ujvary Georg, geb. 4. III. 1902 u. Gattin Katharina, geb. Ujvary, geb. am 15. 4. 1901	Div. Einrichtungsgegenst. 78.-kg Weizen 1 Schwein, ca 80.-kg (+) 1 Schaf	150.90 18.64 -- -- -- --	5.- 38.- 17.90	Juliana Kiss Kaufm. Gyürü Kaufm. Rupp	169.54 60.90 108.64
3	Ujvary Elisabeth, geb. am 12.7. 1874 in Halbtorn	1 Wohnhütte	74.-	12.15	Kaufm. Rupp	74.- 12.15 61.85
4	Ujvary Juliana, geb. am 3. April 1884 in Halbtorn	1 Wohnhütte	350.-	----	-----	350.-
5	Ujvary Raimund, geb. 20.7.1900 u. Gattin Barbara, g. Horvath, geb. am 8. VIII. 1910 in Winden	1 Wohnhütte	170.-	18.20	für einen Kindersarg	170.- 18.20 151.80
6	Eigentümer unbekannt	1 Wohnwagen	85.-	----	-----	85.-
7	Eigentümer unbekannt	2 Wohnwagen	100.-	-----	----	100.-
Gesamterlös:			1309.54	144.85	---	1164.69 RM

+) Das Schwein und Schaf wurde von der Lagerverwaltung Lackenbach abgeholt und dorthin überstellt.-

Halbtorn, am 7. Febr. 1942. Der Bürgermeister: [Signature]

1910

1951

1942

Știați că

... numai în provincia austriacă Burgenland peste 1,350 case rome și Sinti au fost distruse între 1939 și 1945?

... sau că atunci când supraviețuitorii lagărelor de concentrare s-au întors, nu au avut unde să stea și au fost nevoiți să se roage de autoritățile locale să îi lase să doarmă în hambare și grajduri?

Temă

Ce vă spune documentul alăturat despre posesiunile și condițiile de viață ale foștilor proprietari?

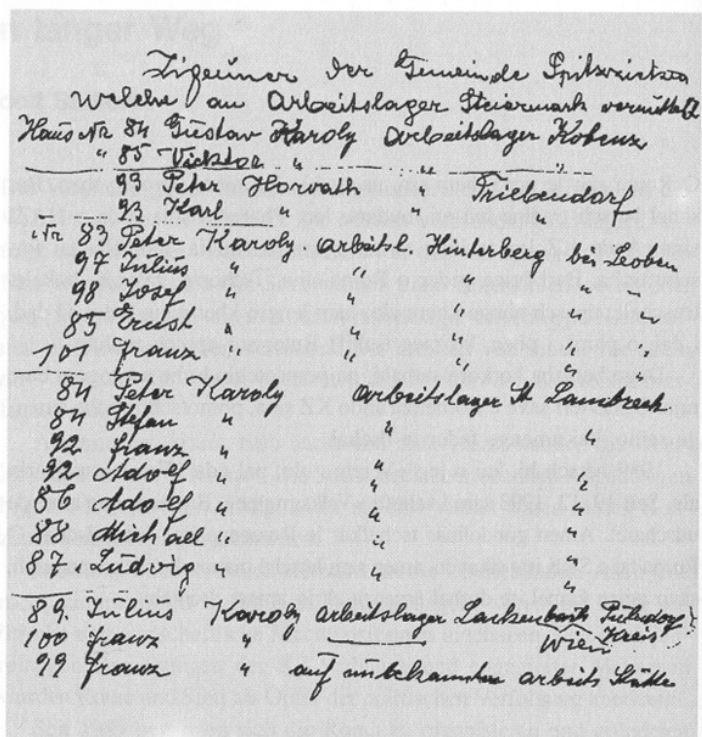
Fotografia

„Registrul proprietăților mobile și imobile ale țiganilor transportați de la Halbtorn la Lackenbach”, 2.7.1942, Arhivele Municipale Halbtorn, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

C9 Lagăre De Muncă

Programul de deportare a început imediat după „Anschluss”, anexarea Austriei de către Reich-ul German în 1938. Mii de romi și Sinti austrieci au fost privați de drepturi civile și deportați și în lagărele de concentrare din Germania și în cele de muncă forțată de pe lângă marile proiecte de lucrări publice precum diguri, autostrăzi sau uzine electrice. Acest document emis de municipalitatea orașului Spitzzicken Hrvatski Cikljin din Burgenland menționează 19 romi locali și lagărele unde au fost duși.

Știați că

... în 1938 majoritatea romilor și Sinti nu mai erau șomeri? Găsiseră locuri noi de muncă urmare a trecerii industriei germane la producția de război.

... sau că deportarea majorității bărbaților și femeilor a lăsat mii de copii și bătrâni care depindeau de ei fără aparținători care să îi îngrijească? Așa încât autoritățile locale au fost nevoite să cheltuiască și mai mulți bani decât înainte pentru ajutorul dat săracilor.

Temă

Argumentul că șomerii ar trebui forțați să muncească încă mai poate fi auzit și astăzi. Ce credeți despre el? Ce observați în legătură cu lista?

Fotografia

O listă a romilor deportați din Spitzzicken/Hrvatski Cikljin, Burgenland, Austria. Colecția particulară a lui Gerhard Baumgartner, Viena, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

1910

1951

1940

C10 Lagărele „Pentru Țigani“

Lagărul „pentru țigani“ Lackenbach a fost înființat de mai multe consilii districtuale din Austria de Jos împreună cu autoritatea municipală a orașului Viena. Uneori lagărul a adăpostit până la 2.000 de oameni în condiții atroce; 273 de romi au murit acolo. Prizonierii erau adesea închiriați companiilor locale ca muncitori forțați. Dintr-un total de 4.000 de prizonieri, 2.000 au fost deportați la Łódź în 1941. Majoritatea celor care au rămas au fost duși la Auschwitz-Birkenau în 1943.

1910

1951

1940

💡 Știați că

... acest lagăr a fost cel mai mare lagăr de detenție pentru romi și Sinti din întregul Reich?

✍️ Temă

Unde a fost lagărul pentru romi și Sinti cel mai apropiat de locul unde trăiți? Ce există acolo care să amintească oamenilor de azi ce s-a întâmplat în acel loc?

📷 Fotografia

Fotografia este a unui polițist vienez păzind familiile de romi deportate în lagărul de la Lackenbach, făcută pe 23 noiembrie 1940, ziua deschiderii lagărului. Colecția privată a lui Leopold Banny, Lackenbach, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/c>

D1 Lagăre De Concentrare

Primele grupuri de romi și Sinti au fost deportate în lagăre de concentrare în 1938, dar deportările în masă la Dachau, Buchenwald și Ravensbrück, unde mii de romi și Sinti austrieci au fost trimiși la muncă în sclavie, au avut loc în 1939. Pe măsură ce bărbații apti de muncă, cei care aduceau pâinea în casă, erau deportați, familiile lor deveneau din ce în ce mai dependente de ajutorul pentru săraci – ceea ce împingea autoritățile locale să facă presiuni pentru deportarea și mai multor persoane! Prizonierii din lagărele de concentrare erau împărțiți în categorii de către SS, și li se coseau simboluri pe haine care să indice din ce categorie făceau parte. Romii și Sinti trebuiau de obicei să poarte triunghiul negru folosit pentru prizonierii „anti-sociali”. În unele lagăre exista o categorie separată, „țigani”, identifi cată printr-un triunghi maro.

💡 Știați că

... erau prizonieri romi și Sinti în aproape toate lagărele de concentrare din cel de-al Treilea Reich?

✍️ Temă

Numărul de identifi care al unuia dintre prizonierii din fotografi e este 17093. Încercați să afl ați mai multe despre acest om.

📷 Fotografia

Romi austrieci în lagărul de concentrare de la Dachau fotografi ați pentru SS de către Friedrich Franz Bauer. Arhivele Memorialului de la Dachau, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

1910

1951

1938

D2 Lagărele Morții

În decembrie 1941, atunci când a izbucnit o epidemie de febră tifoidă în lagărul „pentru țigani” din ghetoul Litzmannstadt (Łódź), 4.600 de romi au fost uciși în camioanele de gaze folosite pentru a-i transporta la Chełmno/ Kulmhof. La 10 săptămâni după sosirea lor la Łódź, toți cei 5.007 de romi și Sinti austrieci erau deja morți; 4.400 dintre ei au fost îngropați în gropi comune nemarcate în pădurile de lângă Chełmno, împreună cu 150.000 de evrei și mii de prizonieri de război sovietici.

1910

1951

1941-42

💡 Știați că

... atunci când prieteni și rude îngrijorate s-au interesat despre deportații în martie 1942 și au cerut permisiunea să-i viziteze în Polonia, poliția le-a răspuns că dreptul de vizitare nu se aplică celor „relocați” la Łódź?

... sau că celebrele „camioane de gaze” au fost inițial utilizate pentru a ucide pacienți din aziluri și spitale de boli mintale?

✍️ Temă

Cum erau condițiile în care trăiau oamenii în ghetouri? Care erau consecințele acestor condiții de trai?

📷 Fotografia

Un „camion de gaze” Magirus-Deutz de tipul celor utilizate în 1941 și 1942 pentru a ucide romi austrieci pe drumul dintre lagărul „pentru țigani” Litzmannstadt și lagărul morții de la Chełmno/ Kulmhof. Arhivele Yad Vashem, doc. no. 1264/2, Ierusalim, Israel.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

D3 Auschwitz-Birkenau

La 16 decembrie 1942, Heinrich Himmler a ordonat ca toți „țigani” care încă mai trăiau în Reich să fi deportați la Auschwitz. Acest Decret Auschwitz a marcat faza finală a planului de exterminare a „țiganilor”. Pentru romii și Sinti germani, austrieci și cehi, deportările în masă la Auschwitz Birkenau au început în aprilie 1943. Peste 20,000 de romi și Sinti au fost înghesuiți în 32 de barăci de lemn din „lagărul pentru familii de țigani” de la Auschwitz. În iulie 1944 aproximativ 70% dintre ei erau deja morți. Cei care încă mai erau apti de muncă au fost transferați în alte lagăre de concentrare. Cei 2.879 prizonieri rămași au fost gazați în cursul nopții de 2 august 1944.

💡 Știați că

... prizonierii din lagărul „pentru țigani” au organizat o revoltă? În mai 1944, când unii dintre ei urmau să fi selectați pentru gazare, romii și Sinti au gonit gardienii SS din lagărul „pentru țigani” cu bâte și pietre.

✍️ Temă

Există un registru al morților de la Auschwitz care menționează numele romilor și Sinti uciși acolo. Accesați site-ul Memorialului de la Auschwitz și aflați mai multe.

📷 Fotografia

În interiorul unei barăci – hainele erau întinse pentru a se usca peste noapte cu ajutorul sobei din mijlocul pozei. Aceasta este singura fotografie cunoscută din lagărul „pentru țigani” de la Auschwitz-Birkenau. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

1910

1951

1943-44

D4 Orfani

În mai 1944, 35 de orfani romi și Sinti au fost deportați la Auschwitz-Birkenau din Orfelinatul St Joseph de la Mulfi ngen, care era condus de călugărițe. Biserica nu a protestat împotriva deportării copiilor, și nici nu a încercat să-i salveze. Unii dintre copii au fost mai apoi folosiți la experimente medicale de doctorii SS de la Auschwitz. Numai 3 din cei 35 de copii au supraviețuit.

1910

1951

1944

💡 Știați că

... mulți orfani romi și Sinti precum și copiii clasificați ca „țigani” care se aflau în grija unor asistenți maternali au fost despărțiți de familiile care îi îngrijeau și trimiși în lagăre de concentrare?

... sau că majoritatea acestor copii nu știau că sunt „țigani”, sau ce însemna acest cuvânt?

✍️ Temă

Aceste fete pot fi văzute și într-un film de pe internet. Una dintre ele este Amalie Schaich. Accesați www.romasinti.eu pentru a afla mai multe despre ea.

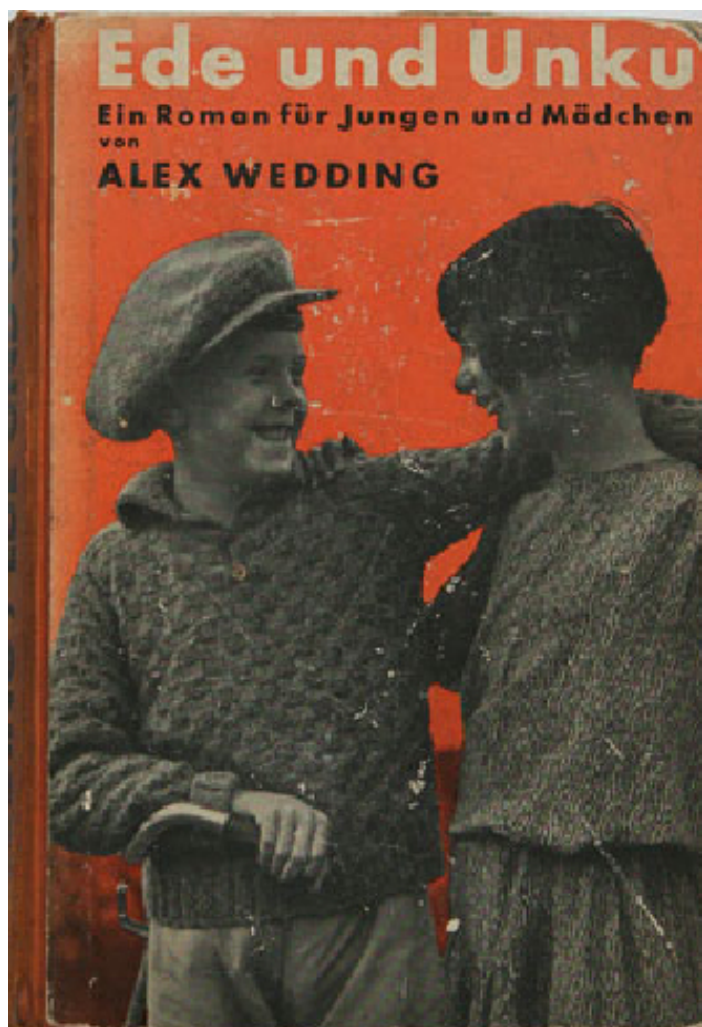
📷 Fotografia

Copiii germani în orfelinatul din Mulfi ngen, Germania, aflați în grija Măicuțelor de la St Joseph. Centrul de Documentare al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

D5 Experimente Medicale

Erna Lauenburger era o tânără Sintiza din Berlin, care a crescut și s-a mutat la Magdeburg unde și-a întemeiat o familie. În 1943, Erna și cele două fiice ale sale au fost deportate la Auschwitz-Birkenau, unde Erna a devenit victima experimentelor medicale realizate de doctorul SS Josef Mengele. A fost ucisă cu o injecție letală. Fiicele ei au murit și ele la Auschwitz. Soțul ei, Otto Schmidt, a murit în lagărul de concentrare de la Buchenwald. Erna Lauenburger a fost cea care l-a inspirat pe Alex Wedding să scrie cartea pentru copii Ede și Unku, în care un băiat din Berlin se împrietenește cu o fată Sinti. Ede și Unku a fost una dintre cele mai populare cărți pentru copii din Germania interbelică și a fost ulterior transformată și în fi lm. În 2011, o stradă din Berlin a fost numită Ede și Unku.

💡 Știați că

... mii de prizonieri din lagărele de concentrare – romi și Sinti, evrei și gentili, mulți dintre ei copii – au fost uciși în experimente medicale realizate de doctori SS?

... sau că cei care au supraviețuit experimentelor au rămas schilodiți pe viață?

✍️ Temă

Doctori nu au voie niciodată să realizeze experimente pe pacienți fără știrea și consimțământul lor. De ce credeți că doctorii au ignorat această regulă?

📷 Fotografia

Coperta primei ediții a cărții lui Alex Wedding Ede și Unku, desenată de John Heartfi eld și conținând poze ale Ernei Lauenburger și ale prietenului ei Ede. Malik V

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

1910

1951

1931-43

D6 Relocarea Forțată

În 1942, o fată de opt ani, Anuța Brânzan, împreună cu familia ei, a fost relocalată forțat – alături de alți 30.000 de romi și Sinti români – de la București în Transnistria, la granița cu Ucraina. Lagărele constau în marea lor majoritate în barăci primitive și mulți deportați au fost nevoiți să doarmă afară, pe câmp, sau în hambare. Anuța a supraviețuit doi ani foamei și muncii forțate în condiții inumane. Mai mult de jumătate dintre ceilalți deportați nu au supraviețuit.

💡 Știați că

... România are cea mai numeroasă populație romă din Uniunea Europeană, estimată între 1,8 milioane și 2,5 milioane de oameni?

... sau că aproape jumătate dintre cei pe care oamenii îi privesc ca fi ind romi nu se consideră romi, iar jumătate din cei care sunt în realitate romi sunt cel mai adesea văzuți ca nefi ind romi?

✍️ Temă

Alegeți un moment din viața Anuței Brânzan (înainte de relocare, în lagăr, după eliberare) și scrieți o scrisoare pe care ar fi putut să o adreseze unui prieten.

📷 Fotografia

Anuța Brânzan (a doua din dreapta) și surorile ei în 1942. O mătușă le-a făcut fotografii a cu câteva zile înainte de deportare, ca să aibe a amintire cu nepoatele ei. Colecția privată Michelle Kelso, Ann Arbor, Michigan, USA.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

1910

1951

1942

D7 Marșurile Morții

Lagărul de la Komárom a servit ca punct central de adunare a romilor maghiari care urmau să fi deportați la muncă forțată în lagărele de concentrare din Germania în 1944. Romii au fost mai întâi duși în lagăre „pentru țigani” regionale și apoi mulți au fost obligați să mășăluiască sute de kilometri până la Fort Csillageröd în Komárom. Acolo, bărbații și femeile apti de muncă au fost selectați pentru următoarea etapă a marșului, în Germania. Mulți dintre cei lăsați în urmă în lagărul de la Komárom au murit de foame. Mulți alții au murit în timpul „marșurilor morții” către Reich-ul german. Doar vreo 4.000 din cei 10.000 de prizonieri ai fortului au supraviețuit.

1974

2015

2006

💡 Știați că

... se știe foarte puțin despre lagărul de la Komárom, din Ungaria, și victimele lui – chiar și astăzi?

... sau că în ultimele luni ale celui de-al Doilea Război Mondial, pe măsură ce luptele se apropiau tot mai mult, prizonierii din multe lagăre de concentrare au fost trimiși în „marșuri ale morții” către alte lagăre?

✍️ Temă

Care era scopul „marșurilor morții”? Afl ați dacă a existat vreun „marș forțat” în zona voastră, și dacă da, unde.

📷 Fotografia

O fotografi e făcută în 2006 în locul de paradă de la Fort Csillageröd din Komárom, Ungaria. În fundal se pot vedea intrările în temnițele unde erau închiși romii deportați. Colecția privată a Szitei Szabolcs, Budapesta, Ungaria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

D8 Împuşcarea Ostatecilor

În 1941, romii din regiunea Mačva din Serbia au fost luați ostateci împreună cu mai mulți evrei și duși în lagărul de concentrare de la Šabac, unde toți cei 2.100 de oameni au fost împuşcați de plutoane de execuție ale Wehrmacht-ului german.

1910

1951

1941

💡 Știați că

... armata germană a executat o sută de civili pentru fi ecare soldat german ucis de partizani în Balcani? Cu câteva zile înainte de masacrul de la Šabac, 21 de soldați germani fuseseră uciși în luptele cu partizanii iugoslavi.

... sau că zeci de mii de romi și Sinti au fost uciși de plutoanele SS și de milițiile fasciste în Rusia și Ucraina între 1941 și 1945?

✍️ Temă

În fotografi e puteți vedea un martor la ceea ce se întâmplă. Ce ar fi putut să-i spună despre asta unui prieten în seara aceea?

📷 Fotografia

Evrei și romi luați ostateci și duși către locul de execuție de către soldați germani la Šabac. Arhivele Yad Vashem, Ierusalim, Israel.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

D9 Anna Maria "Settela" Steinbach

Settela Steinbach a fost unul din cei 574 de romi și Sinti arestați în 1944 și duși în lagărul de la Westerbork. Părul i-a fost tăiat când a ajuns acolo așa că și-a acoperit capul cu o fâșie ruptă dintr-un cearceaf sub formă de basma. La 19 martie 1944, Settela a fost urcată într-un tren de marfă cu destinația Auschwitz. Când ușile vagonului s-au închis a fost fi lmată uitându-se lung afară de către Rudolf Breslauer, un prizonier evreu căruia comandantul lagărului îi ordonase să înregistreze scena. Settela a fost ucisă în următoarele câteva luni, împreună cu mama, doi frați, două surori, o mătușă, doi nepoți și o nepoată. Din marea familie Steinbach numai tatăl a supraviețuit.

1910

1951

1944

💡 Știați că

... timp de zeci de ani toată lumea a fost convinsă că fotografi a era a unei tinere evreice? „Fata cu Basmua” a devenit un simbol al suferinței evreilor în timpul ocupației germane.

... sau că adevărata ei identitate a fost descoperită abia în 1994 de către un jurnalist olandez, Aad Wagenaar?

✎ Temă

Afl ați mai multe despre Settela, la www.romasinti.eu.

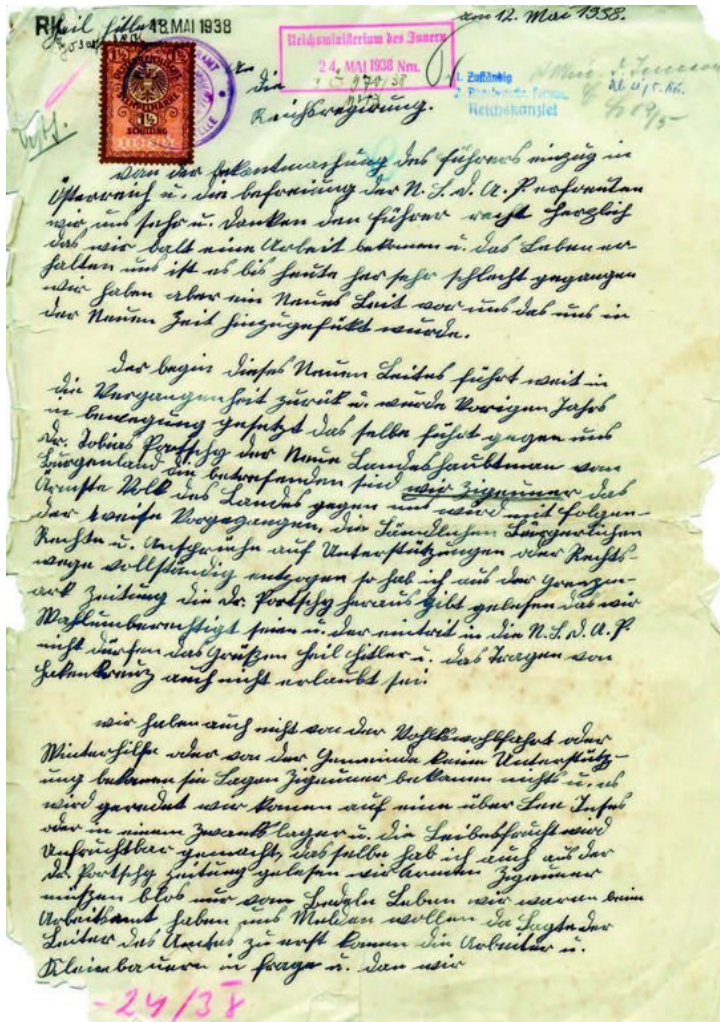
📷 Fotografia

Arhivele Memorialului de la Westerbork, Olanda.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/d>

E1 Scrisoare de protest

La 12 mai 1938, șapte romi din satul Redlschlag din landul Burgenland au redactat o scrisoare către „Guvernul Reich-ului German”, în care protestau împotriva discriminării lor. Ei au atras atenția că discriminările introduse de Tobias Portschy, guvernatorul național-socialist, precum pierderea dreptului de a alege, interdicția de a frecventa școala pentru copiii romi și refuzul indemnizației de șomaj, au avut loc fără niciun temei legal.

💡 Știați că

... șase din cei șapte semnatari ai scrisorii de protest au fost arestați de Gestapo în decurs de câteva zile și au plătit protestul lor cu viața? Numai unul dintre semnatari a putut să fugă în Ungaria învecinată pesemne la timp.

📌 Temă

Găsiți exemple de proteste publice din trecutul apropiat și îndepărtat, dacă este posibil din țara voastră. Ce dezavantaje au putut să rezulte unui semnatar al unei scrisori de protest publice?

📷 Fotografia

Scrisoare de protest a romilor din Redlschlag către guvernul Reich-ului din Berlin din mai 1938 referitoare la discriminarea lor de către autoritățile regionale. Arhivă de documentare a rezistenței austriece DÖW 12.543.

<https://romasintigenocide.eu/ro/e>

1910

1951

1938

E2 Intervenție politică

La 16 decembrie 1942, Heinrich Himmler, comandantul SS, a ordonat deportarea tuturor etnicilor sinti și roma care trăiau încă în Reich-ul German în lagărul de concentrare și exterminare Auschwitz. Cu riscul propriei vieți, Oskar Wilhelm Rose care trăia cu documente false în subteran, l-a rugat la 5 aprilie 1943 pe cardinalul Michael Faulhaber din München pentru o discuție. Încercarea lui de a-l îndupleca pe cardinal pentru o intervenție împotriva deportărilor etnicilor roma și sinti predominant catolici a eșuat. Cardinalul notase în calendarul său: „La secretar un țigan pe nume Adler, catolic - Cei 14.000 țigani din zona Reich-ului trebuie adunați într-un lagăr și sterilizați, biserica trebuie să intervină. Vrea neapărat la mine. - Nu, nu se poate promite niciun ajutor.”

💡 Știați că

... martorii lui Iehova, ca singură confesiune, s-au opus cu toată fermitatea împotriva naziștilor și mulți dintre membrii lor au fost executați din acest motiv?

✍️ Temă

Aflați cum diferite confesiuni au reacționat la persecutarea nazistă a evreilor, a etnicilor sinti și roma, a opozițiilor politici și a persoanelor cu dizabilități, precum și a altor grupuri persecutate.

📷 Fotografia

Oskar Wilhelm Rose (1902-1978) Centrul de documentare și cultură al etnicilor germani sinti și roma Heidelberg.

1910

1951

1942-43

<https://romasintigenocide.eu/ro/e>

E3 Fuga

În 1941, romul Johann Baranyai în vârstă de cincisprezece ani a fost deportat de la locul lui de muncă din Austria Inferioară în așa-numitul „lagăr de țigani Lackenbach”. Acolo, el a trebuit să presteze muncă silnică la proiecte de construcții de drumuri. În 1943, el a fugit împreună cu un prieten peste granița apropiată în Ungaria. Fără documente, el s-a întors pe ascuns în Reich-ul German. În Germania, el a găsit de lucru în agricultură și mai târziu într-o brutărie. Pentru a scăpa de o încarcerare, în 1944, el s-a înrolat voluntar în trupa de tancuri a Armatei Germane. După misiuni pe front, rănit grav, el a ajuns în final în captivitate sovietică. În 1945, la vârsta de 19 ani, el a evadat din spitalul militar și a scăpat astfel de deportarea în Rusia.

💡 Știați că

... între 1939 și 1945 mulți oameni au fost deportați în lagăre de concentrare numai pentru că în perioada interbelică au fost înregistrați de poliție sau de administrația locală ca membri ai unei așa-numite „familii de țigani”? În multe cazuri i-a salvat emigrarea într-un alt land federal de la persecuție, pentru că acolo nu erau înregistrați ca „țigani”.

✍️ Temă

Gândiți-vă cum se poate supraviețui fără ajutorul părinților sau al rudelor și fără documente de identitate.

📷 Fotografia

Johann Baranyai la vârsta de 18 ani ca soldat al Armatei Germane. d/ROM/a rând special 03/15 Roma Service, A-7503 Kleinbachselten, Gartenstraße 3

<https://romasintigenocide.eu/ro/e>

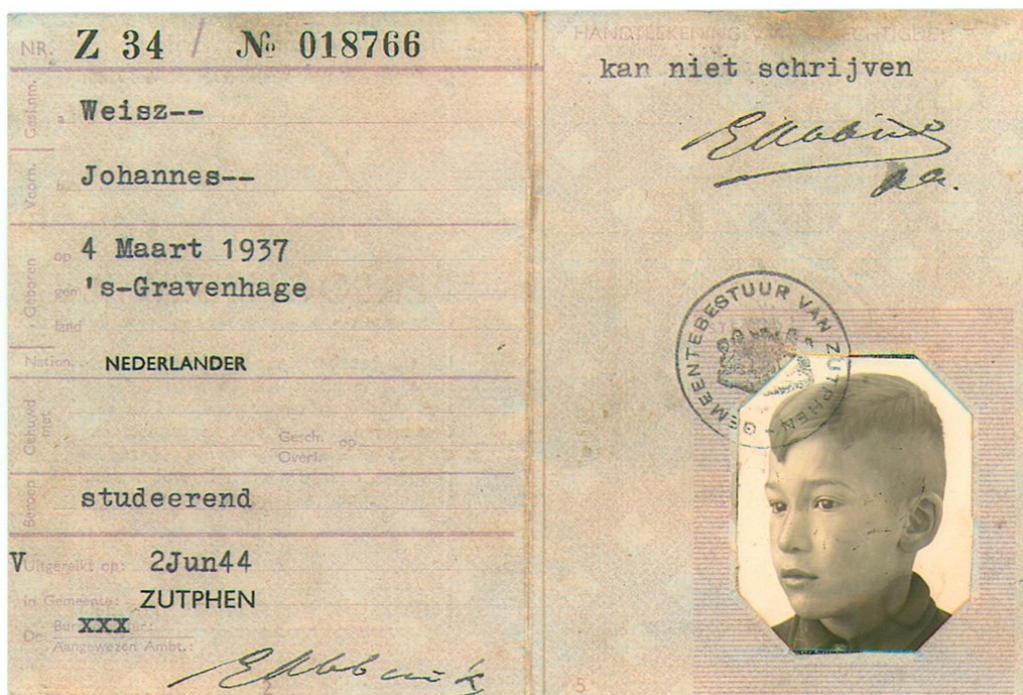
1910

1951

1941-45

E4 Ascunși

În mai 1944 național socialistii au organizat raiduri în Olanda pentru a aduna pe toți „țigani” și a-i duce în lagărele de concentrare. Johannes Weisz, cunoscut sub numele de Zoni, avea doar șapte ani când și-a pierdut întreaga familie. Nu era acasă când a venit raidul însă a fost prins mai târziu și dus la stația de tren pentru a fi și el deportat. Un ofițer de poliție cu sufl et bun – probabil un membru al mișcării de rezistență – l-a ajutat să evadeze în ultimul moment și a început să se ascundă. Rudele și prietenii l-au ajutat să supraviețuiască. După război, Zoni a studiat horticultura și a devenit unul din cei mai importanți horticultori din Europa și un conducător al luptei romilor și Sinti europeni pentru drepturi egale.

1910

1951

1944

💡 Știați că

... la 27 ianuarie 2011, Zoni Weisz a fost primul Sinto invitat să vorbească în Bundestag-ul german despre genocidul împotriva romilor și Sinti europeni?

✍ Temă

Ce vă spune documentul alăturat despre Zoni Weisz? Afl ați mai multe despre el și angajamentul lui social de la www.romasinti.eu.

📷 Fotografia

Cartea de identitate a lui Johannes (Zoni) Weisz de când era elev, emisă la o lună după ce părinții, frații și surorile lui fuseseră deportați. Consiliul Central al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/e>

E5 Eroul de Război

Aleksandr Baurov era un rom rus dintr-o familie de artiști foarte cunoscuți, muzicieni și cântăreți. Cânta la chitară într-un ansamblu, dar a studiat și comunicarea electromecanică la Leningrad. În timpul celui de-al doilea război mondial, a fost numit comandant al grupului de sprijin pentru comunicațiile Armatei Roșii și mai târziu comandant al Primei Divizii Aeronautice. După război, când era deja un erou cu multe decorații, a intrat în Corpul Inginerilor Sovietici, care a construit și lansat primele rachete.

💡 Știați că

... sau că Rusia avea o vastă populație romă și primul teatru rom, Teatr Român, a fost fondat la Moscova în 1931?

... sau că în anii 1920 și 1930 românii ruși au înființat propriile lor ferme colective în sudul Rusiei, fiecare cu câteva sute de locuitori?

✍️ Temă

Aflați mai multe despre alți oameni remarcabili sau celebri care au provenit din familia romă și Sinti.

📷 Fotografia

Aleksandr Baurov în anii 1960. Colecția privată a lui Nikolai Bessonov, Moscova, Rusia.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/e>

1940

1981

1960-70

E6 Partizantul

În 1942, Josef Serynek a fost deportat cu soția și copiii în lagărul „pentru țigani” de la Lety u Písku. După moartea soției în 1943, a evadat și s-a alăturat partizanilor. A reușit să înființeze un grup de luptători ai rezistenței numit Čapajev, format mai ales din prizonieri de război ruși evadați. Josef Serynek – mai cunoscut sub numele de Partizantul Negru – a ajuns unul din cei mai decorați luptători ai rezistenței din țara lui. A murit în 1974.

1910

1951

1942-45

💡 Știați că

... mulți romi și Sinti au luptat în mișcarea de rezistență? Mulți dintre ei primiseră decorații și onoruri în primul război mondial, și știau cum să lupte.

... în timpul celui de-al doilea război mondial multe femei romi au luptat ca soldați și partizani?

✎ Temă

Care este diferența dintre un partizan și un soldat? Au existat partizani care au luptat în țara voastră în timpul celui de-al doilea război mondial sau mai târziu? Împotriva cui au luptat?

📷 Fotografia

Fotografie postbelică a lui Josef Serynek (al doilea din stânga). Muzeul Culturii Rome, Brno, Republica Cehă.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/e>

E7 Luptătorii rezistenței

La izbucnirea războiului, în 1939, Josef Horvath lucra cu nenumărați austrieci pe un aeroport din Germania. În 1940, el a fost recrutat în armată în Bremen. Într-o permisie acasă în Burgenland a constatat că familia lui a fost deportată, astfel că a dezertat în Franța și în cele din urmă s-a înrolat în legiunea străină franceză. În 1945 el s-a întors în Austria ca soldat cu trupele franceze combatante. Josef Horvath este singurul rom cunoscut până acum, care a luptat activ cu arma în mână de partea Aliaților pentru eliberarea Austriei.

💡 Știați că

... dezertorii erau suspectați adesea că sunt, de fapt, spioni care urmau să se infiltreze astfel în trupele adversarului?

... dezertorii nu au fost recunoscuți timp de mai multe decenii ca luptători ai rezistenței și nici ca victime ale persecuției naziste?

✍️ Temă

Cercetați alte persoane care au luptat de partea Aliaților pentru eliberarea patriei voastre. Explicați istoria unei persoane și motivele care au determinat-o pentru aceasta.

📷 Fotografia

Josef Horvath ca pensionar în Viena. Fotografie în proprietate personală. Johann Balogh: Althodis/Stari Hodas, Eisenstadt 1992.

<https://romasintigenocide.eu/ro/e>

1910

1951

1939-45

E8 Salvatori

Proprietarul funciar, baronul György de Rohonczy, a fost salvator al multor etnici romi din lagărul Lackenbach. Până în 1921 el a fost un funcționar șef al administrației regionale din Oberpullendorf. Ca monarhist convins, după proclamarea republicii în 1919, el a demisionat și și-a cultivat moșia. După deschiderea „lagărului de țigani Lackenbach” în 1940, el a solicitat numeroase familii de romi împreună cu copiii lor ca forță de muncă pentru moșiile lui, le-a asigurat mâncare și cazare decente și astfel le-a salvat viața. Cel puțin 50 romi care lucrau ca agricultori pe moșiile lui au putut să evadeze peste graniță în Ungaria. Rohonczy nu a fost niciodată acționat în justiție de către autoritățile naziste din cauza ajutorului acordat romilor. Prin acțiunile sale, el a stabilit un exemplu pentru alți proprietari de moșii mari, care, de asemenea, au solicitat mai mulți romi din lagăr și astfel i-au putut salva.

1910

1951

1940

💡 Știați că

... după 1945 mulți salvatori ai persoanelor persecutate au fost marginalizați de restul populației? Din acest motiv, mulți dintre ei au tănuțit timp de decenii ajutorul și acțiunile de salvare acordate cu riscul propriei vieți.

✍️ Temă

Găsiți alte persoane din țara voastră, care au ajutat persoane persecutate în perioada nazistă. Cum sunt amintite acestea? Există în țara voastră alte grupuri de refugiați, care au găsit acceptare?

📷 Fotografia

Baronul György de Rohonczy. Proprietate privată Gerhard Baumgartner

<https://romasintigenocide.eu/ro/e>

F1 Suflete Rănite: Ceija Stojka

“Când am ieșit, eram bolnavi, total bolnavi! Inimile noastre erau rănite; capetele noastre, sufl etele noastre erau rănite ... Toți acești oameni ar fi trebuit tratați. Ar fi trebuit să nu aibe copii în următorii cinci, șase ani – puținii care au ieșit, care mai erau încă acolo – până ar fi adunat sufi cientă putere, până ar fi fost din nou sănătoși, ar fi fost în stare să râdă iar și să vadă că lumea nu e atât de rea ... Și frica, întotdeauna frica. Copiii au crescut cu ea. Țsta e motivul pentru care încă se mai întorc și astăzi atunci când merg pe stradă. Înțelegeți? Se întorc. Numai cineva căruia îi e frică se întoarce! Cineva care iese bolnav din lagăr, al cărui cap îl doare și al cărui sufl et sângerează pentru un tată, o soră, un frate care nu a mai ieșit niciodată nu poate avea decât copii care sunt și ei răniți în sufl et. Vin pe această lume, vezi cât sunt de dulci, de frumoși. Îi crești și ai grijă de ei, îi săruți și îi iubești. Cresc. Dar frica din tine se transmite copiilor prin laptele matern.”

💡 Știați că

... Volumul Cejei Stojka, *Trăim în Izolare*, publicat în 1988, a fost una dintre primele cărți dedicate sorții tragice a romilor și Sinti în timpul Holocaustului din punctul de vedere al unui supraviețuitor?

✍️ Temă

Alegeți o propoziție din textul Cejei Stojka, care vi se pare cea mai mișcătoare. Discutați-o în grupuri mici.

📷 Fotografia

Ceija Stojka (1933 - 2013), supraviețuitoare de la Auschwitz, cu fi ica ei Silvia în 1953. Centrul de Documentare al Romilor Austrieci, Viena, Austria.

1920

1961

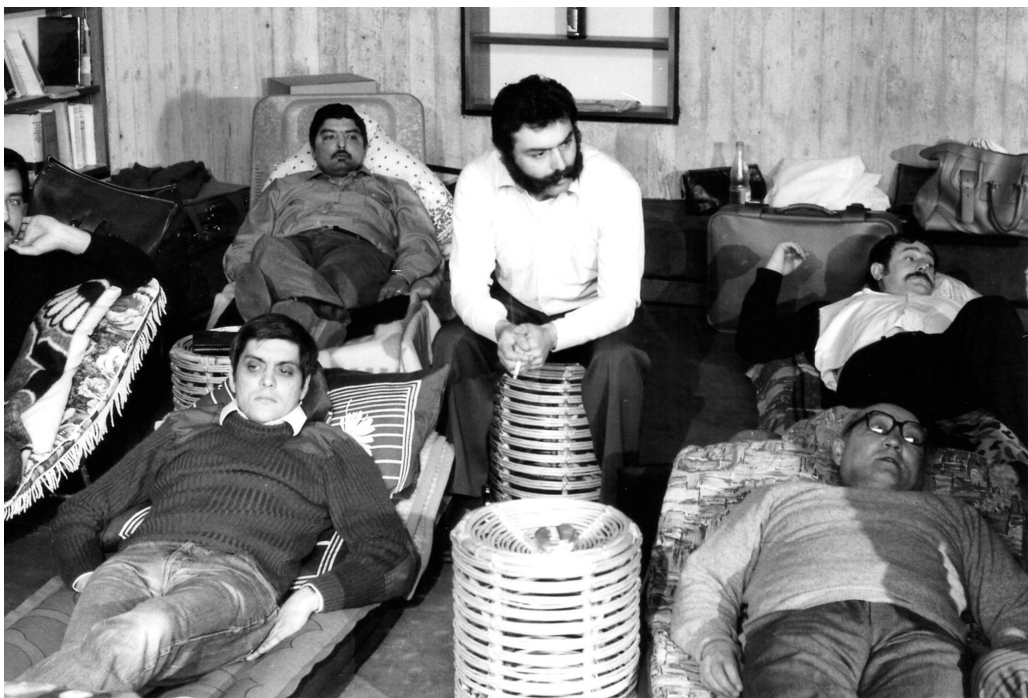
1953

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/f>

F2 Refuzul recunoașterii

În 1980, Asociația Etnicilor Sinti din Germania și societatea pentru popoare amenințate au solicitat publicarea actelor și a fișierelor din perioada nazismului despre etnicii sinti și roma din arhiva federală. Ele au solicitat o reabilitare publică a minorității. La 4 aprilie 1980 unsprezece sinti au intrat în greva foamei din motivul acesta pe terenul fostului lagăr de concentrare Dachau. După opt zile, ministrul de interne bavarez a consimțit să investigheze existența actelor. Ca rezultat al grevei foamei, cancelarul federal de atunci Helmut Schmidt a primit în 1982 o delegație a Consiliului Central al Etnicilor Sinti și Roma din Germania înființat cu puțin timp înainte. În declarația sa, Schmidt a recunoscut pentru prima dată genocidul celor 500.000 de etnici sinti și roma în numele Republicii Federale Germania în conformitate cu dreptul internațional.

1960

2001

1980-82

💡 Știați că

... discriminarea rasistă a etnicilor roma și sinti germani a fost continuată pentru aproape patru decenii după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, utilizând actele redactate de naziști și adesea de către aceeași funcționari?

✍️ Temă

Aflați ce minorități religioase, lingvistice și etnice din țara voastră sunt recunoscute și care nu. Cum se poate stabili dacă cineva este membru al unei minorități sau nu?

📷 Fotografia

Participanții la greva foamei în monumentul comemorativ al lagărului de concentrare Dachau 1980. Consiliul Central al Etnicilor Sinti și Roma din Germania, Heidelberg.

<https://romasintigenocide.eu/ro/f>

F3 Nici O Compensație

Majoritatea romilor și Sinti nu au primit niciodată vreo compensație pentru ceea ce au pierdut, și mai ales pentru casele pe care le-au avut. Cele mai multe așezări rome au fost construite în secolul al XIX-lea pe terenuri comune și puțini romi au înțeles că trebuiau să-și înregistreze casele. După război, majoritatea supraviețuitorilor nu au avut documente legale care să demonstreze că au avut proprietatea asupra caselor, și nici măcar că acele case ar fi existat.

1910

1951

1928-38

💡 Știați că

... sute de așezări rome au fost distruse în mod deliberat de către autoritățile locale în timpul celui de-al doilea război mondial?

... sau că romii au primit primele plăți compensatorii pentru pierderea proprietăților abia la 50 de ani după terminarea războiului?

✍️ Temă

Oamenii încă își mai pierd și astăzi proprietățile și documentele în războaie. Care sunt consecințele pentru astfel de oameni și ce pot face ei?

📷 Fotografia

Fotografia e făcută de poliție în așezarea romă din Unterschützen, Burgenland, Austria, la sfârșitul anilor 1920. Arhivele Regionale Burgenland, Eisenstadt, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/f>

F4 Evacuați: Sofia Taikon

Sofi a Taikon, o romă poloneză, a fost deportată la Auschwitz cu familia în 1943. În vara anului 1944 a fost mutată împreună cu alți prizonieri la Ravensbrück. În 1945, în timpul ultimelor luni ale războiului, Crucea Roșie Suedeză, sub conducerea Președintelui său, Conte Folke Bernadotte, a lansat un program de evacuare a scandinavilor din lagărele de concentrare germane. Autobuze albe cu semnul Crucii Roșii au transportat circa 15.000 de prizonieri în siguranță, inclusiv oameni de multe alte naționalități. Sofi a Taikon a fost unul dintre cei astfel salvați. După război a devenit una dintre cele mai respectate reprezentante ale romilor suedezi. A murit în 2005.

💡 Știați că

... un convoi al Crucii Roșii a fost bombardat din greșeală de către Aliați, ucigându-i pe majoritatea celor care tocmai fuseseră eliberați din lagărul de concentrare?

... sau că povestea vieții Sofi ei a fost publicată sub forma unei cărți de animație?

✍️ Temă

Ce motiv ar fi putut avea naționalismul pentru a elibera deodată prizonieri din lagărul de concentrare în primăvara anului 1945? Numărul Z4515 a fost tatuat pe brațul Sofi ei Taikon. Încercați să descoperiți unde i s-a dat acest număr și ce însemna el.

📷 Fotografia

Sofi a Taikon în tinerețe, în Suedia. Colecția Forumului Istoria Vie, Stockholm, Suedia.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/f>

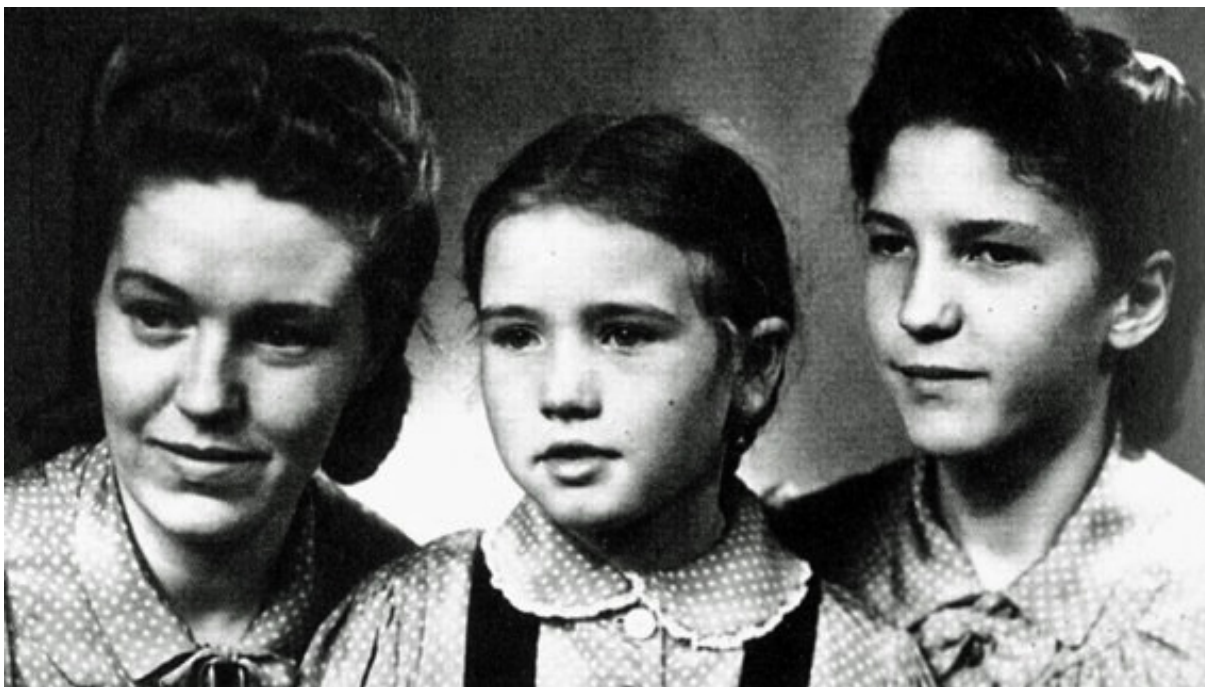
1940

1981

1955-63

F5 Eliberați: Else Schmidt

Else Schmidt din Hamburg, Germania, era un copil aflat în plasamentul familial al lui Emil Matula și al soției lui. În 1943, când avea opt ani, Else a fost deportată la Auschwitz împreună cu alți romi și Sinti. O tânără numită Wanda a ajutat copilul singuratic să supraviețuiască în lagărul de concentrare, în timp ce tatăl ei adoptiv nu a încetat nici un moment să scrie petiții către autorități cerându-le să îi elibereze fiica. A reușit în sfârșit în 1944. Else a fost mutată de la Auschwitz la Ravensbrück și eliberată în custodia lui.

1910

1951

1943

💡 Știați că

... povestea Elsei Schmidt a fost transpusă într-o carte ilustrată pentru copii de către autorii germani Michail Krausnick și Lukas Ruegenberg?

... sau că autoritățile locale aveau puterea de a împiedica deportarea romilor și Sinti?

✍️ Temă

Încercați să aflați mai multe despre soarta Elsei Schmidt și despre alte cazuri când copii au fost separați cu forța de părinții lor și duși în altă țară. Ce știți despre existența unor încercări de a împiedica deportarea oamenilor din țara voastră astăzi?

📷 Fotografia

Else Schmidt cu cele două surori vitrege ale sale în 1943. Consiliul Central al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/f>

F6 Activist Pentru Drepturile Romilor: Karl Stojka

După cel de-al doilea război mondial, Karl Stojka a devenit un om de afaceri de succes în Austria. În timpul liber a început să picteze imagini din experiența lui din lagărele de concentrare de la Auschwitz, Buchenwald și Flossenbürg. A fost un membru activ al mișcării pentru drepturile romilor și a luptat pentru acordarea unor drepturi egale romilor europeni, pentru recunoașterea lor oficială ca grup etnic și pentru acordarea unor compensații supraviețuitorilor romi și Sinti pentru răul care li s-a făcut în timpul Holocaustului.

1950

1991

1990

💡 Știați că

... în recunoașterea lungilor ani de muncă dedicată, Karl Stojka a fost primit în audiență de Papa Ioan Paul II, care l-a numit un „ambasador al romilor”?

✍️ Temă

Arta este unul din multele mijloace de memorializare. Găsiți alți artiști ale căror opere exprimă amintiri din timpul Holocaustului. Prezentați un exemplu și explicați-vă alegerea. Există organizații romi sau Sinti în țara voastră? Cu ce se ocupă?

📷 Fotografia

Scenă din lagărul de la Lackenbach, din Burgenland, pictată de Karl Stojka în 1990. Pictura în ulei este astăzi în proprietate privată. Centrul de Documentare al Romilor Austrieci, Viena, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/f>

F8 Comemorare La Auschwitz

În timpul nopții de 2 august 1944, cei 2.897 de prizonieri romi și Sinti rămași în lagărul „pentru țigani” de la Auschwitz-Birkenau au fost omorâți în camerele de gazare de către gărzile SS. Comemorarea acestui eveniment tragic a devenit una din ceremoniile publice cele mai importante din cultura postbelică a romilor europeni. În fiecare an, romi și Sinti din toată Europa se adună în locul unde a fost lagărul „pentru țigani.”

1974

2015

2011

💡 Știați că

... timp de multe decenii după cel de-al doilea război mondial, nu a existat nici un monument care să comemoreze genocidul împotriva romilor și Sinti? Abia în 1982 a fost dezvelită prima placă memorială pentru victimele romi și Sinti ale lagărului de concentrare de la Dachau.

✍️ Temă

Există o zi specială de comemorare a Holocaustului în țara voastră? Descrieți un loc de comemorare a genocidului împotriva romilor și Sinti. Se află vreunul în regiunea voastră?

📷 Fotografia

Comemorare în lagărul de concentrare de la Auschwitz-Birkenau la 2 august 2011. Centrul de Documentare al Romilor Austrieci, Viena, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/f>

F9 Memorial Internațional

Memorialul dedicat Romilor și Sinti din Europa Uciși de Regimul Național Socialist a fost deschis oficial la Berlin în octombrie 2012. Pe balustrada din jurul iazului este înscris un poem scris de romul italian Santino Spinelli: "Față căzută / ochi stinși / buze reci / tăcere / o inimă ruptă / fără sufl are / fără cuvinte / nici o lacrimă". Memorialul este așezat lângă Bundestag-ul german și lângă Memorialul dedicat Evreilor Europeni Uciși.

1974

2015

2012

💡 Știați că

... o floare proaspătă este așezată pe triunghiul din centrul monumentului în fiecare zi?

... sau că memoria genocidului este un element cheie al identității romilor și Sinti europeni de după 1945?

✍️ Temă

În discursul său de la deschidere, Zoni Weisz, reprezentantul romilor și Sinti, a spus că memorialul nu este un sfârșit ci un început de drum pentru o mai mare implicare în ce privește soarta romilor și Sinti. Ce credeți că ar trebui să spună cu asta?

📷 Fotografia

Fotograf: Marko Priske. Fundația Memorialul Evreilor Europeni Uciși, Berlin, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/f>

G1 Crest

În cursul primului război mondial, familiile de „țigani” din Alsacia- Lorena au fost închise într-o veche mănăstire din satul Crest, în sud-estul Franței. O sută șaiszeci de bărbați, femei și copii au fost ținuți acolo timp de patru ani. Zece dintre ei au murit.

💡 Știați că

... în timpul primului război mondial mulți civili din întreaga Europă au fost ținuți în lagăre de către propriile lor guverne pentru că au fost considerați a fi un risc de securitate?

✍️ Temă

Ce legi există în țara voastră pentru apărarea oamenilor de arestări ilegale? Ce organizații oferă sprijin celor arestați ilegal și cum funcționează ele?

📷 Fotografia

O familie romă din Lorena în lagărul de detenție din Crest, în sud-estul Franței, unde au fost ținuți timp de patru ani. Colecția lui Emmanuel Filhol, Bordeaux, Franța.

1910

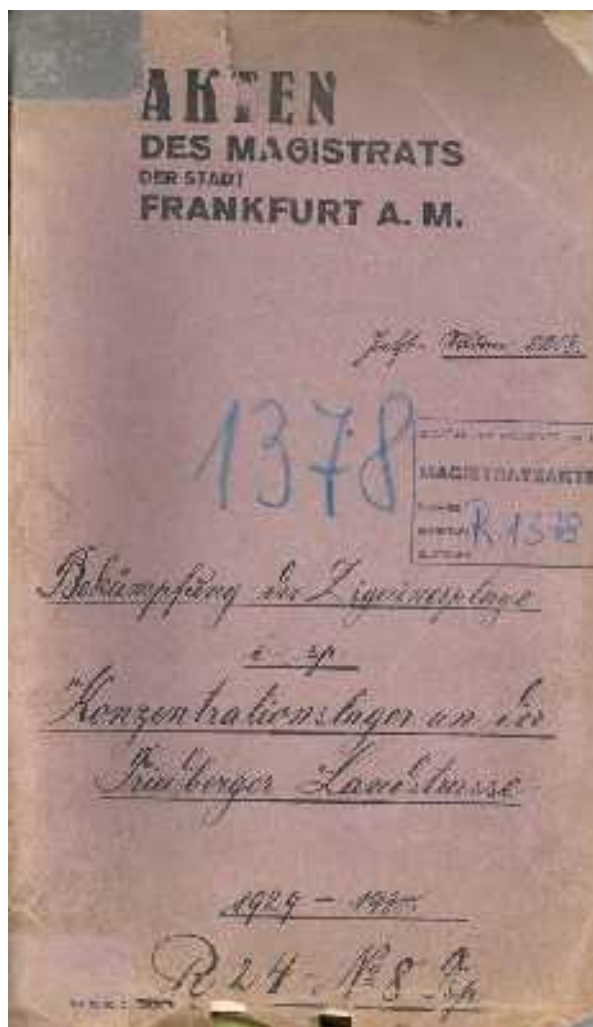
1951

1914-18

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/g>

G2 Frankfurt

În 1929, la marginea orașului Frankfurt s-a înființat un lagăr pentru romii și Sinti locali. Consiliul municipal a încercat să forțeze familiile rome și Sinti să-și părăsească locuințele din oraș. Multe familii care depindeau de sprijinul autorităților locale nu au avut încotro și au trebuit să se mute în lagăr, unde condițiile erau total neigienice. Lagărul a fost închis în 1935. Începând din 1937, romi și Sinti din Frankfurt și din restul regiunii Hessen au fost trimiși într-un lagăr din Dieselstrasse, unde Institutul de Cercetari pentru Igienă Rasială și Biologia Populației al lui Robert Ritter a început să desfășoare teste asupra prizonierilor în 1938. Mulți dintre ei au fost ulterior deportați în lagărele morții.

Știați că

... propunerea de a înființa un lagăr a fost sprijinită de aproape toate partidele politice?

Temă

Aflați dacă autoritățile din țara voastră au obligat romi și Sinti să se mute recent. Adunați materiale de presă despre acest subiect. Cum a fost reflectată problema în media? Pot autoritățile publice din țara voastră să oblige oamenii să-și părăsească locuințele și să se mute în altă parte?

Fotografia

Un dosar creat în 1929 de Consiliul orașului Frankfurt privind „Măsurile luate împotriva pacostei țigănești” și înființarea unui „Lagăr de Concentrare pe Friedberger Landstrasse”. Institutul de Istorie Municipală, Frankfurt am Main, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/g>

1910

1951

1929

G3 Witzwil

În 1894, domeniul Witzwil din vestul Elveției a fost transformat în închisoare. Prizonierii au fost obligați să muncească la fermă și să sape șanțuri de irigare în mlaștinile din jur. Din 1913, toți romii și Sinti care intrau în Elveția erau închiși. Familiile erau despărțite iar bărbații erau trimiși la Witzwil, la muncă grea, până când ei și familiile lor erau deportați.

1910

1951

1913-25

💡 Știați că

... în 1888 Elveția a devenit una dintre primele țări europene care și-a închis granițele în fața romilor și Sinti?

... sau că Elveția a fost de asemenea una dintre primele țări din Europa care a creat un registru național al „țiganelor”? Asta se întâmpla în 1911.

✍️ Temă

Ce se întâmplă cu cei care intră în țara voastră ilegal? Încercați să aflați de pe internet sau de la organizații care oferă sprijin refugiaților.

📷 Fotografia

Prizonieri în închisoarea Witzwil, din Elveția, muncind la câmp. Colecția privată a lui Thomas Huonker, Zurich, Elveția.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/g>

H1 BERLIN-MARZAHN (D)

În timp ce spectatori din toată lumea se adunau la Berlin pentru Olimpiada din 1936, romii și Sinti care locuiau în capitala germană erau forțați să se mute în lagărul „pentru țigani” Marzahn. Nu aveau voie să părăsească lagărul decât pentru a se duce la muncă. În 1939 mulți au fost duși în lagărul de concentrare de la Sachsenhausen ca sclavi pentru muncă forțată. Romii și Sinti rămași au fost deportați în 1943 la Auschwitz, unde majoritatea au fost omorâți.

1910

1951

1939

💡 Știați că

... până astăzi există orașe în Ucraina, Bulgaria și Italia cu lagăre „pentru țigani” în care romii locali trebuie să se întorcă seara înainte ca porțile să se închidă pe parcursul nopții?

... sau că boxerul Sinto Jakob Bamberger s-a calificat pentru a participa la Jocurile Olimpice din 1936 dar a fost oprit să intre în competiție din motive rasiste de către naziști?

✍️ Temă

Ce impresie doreau naziștii să creeze despre Berlin? De ce? Unde sau întâmplat lucruri similare în istoria recentă?

📷 Fotografia

Familii gătind în lagărul „pentru țigani” Marzahn, de la marginea Berlinului, în 1939. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H2 KÖLN (D)

Primele lagăre „pentru țigani” din cel de-al Treilea Reich nu au fost înființate de către oficialii ai Partidului Nazist sau de către SS ci de către autoritățile municipale germane. În 1935, Consiliul Local al orașului Köln a forțat 500 de romi și Sinti să-și părăsească apartamentele, casele și caravanele și i-a mutat într-un lagăr „pentru țigani” nou construit la marginea orașului, în Blickendorf. Lagăre similare au fost înființate la Hamburg, Düsseldorf, Berlin, Frankfurt, Essen și Hanovra.

1910

1951

1937

💡 Știați că

... în timpul Jocurilor Olimpice de la Berlin din 1936, romii și Sinti care locuiau în capitală au fost relocați cu forța în lagărul Marzahn de la marginea orașului, unde au fost nevoiți să trăiască în caravane? Nu aveau voie să părăsească lagărul decât dacă aveau locuri de muncă stabile în afara lui

✍️ Temă

Găsiți informații despre relocarea forțată sau deportarea unor oameni în Europa. Cine decide unde pot trăi oamenii și de ce? Ce organizații protestează?

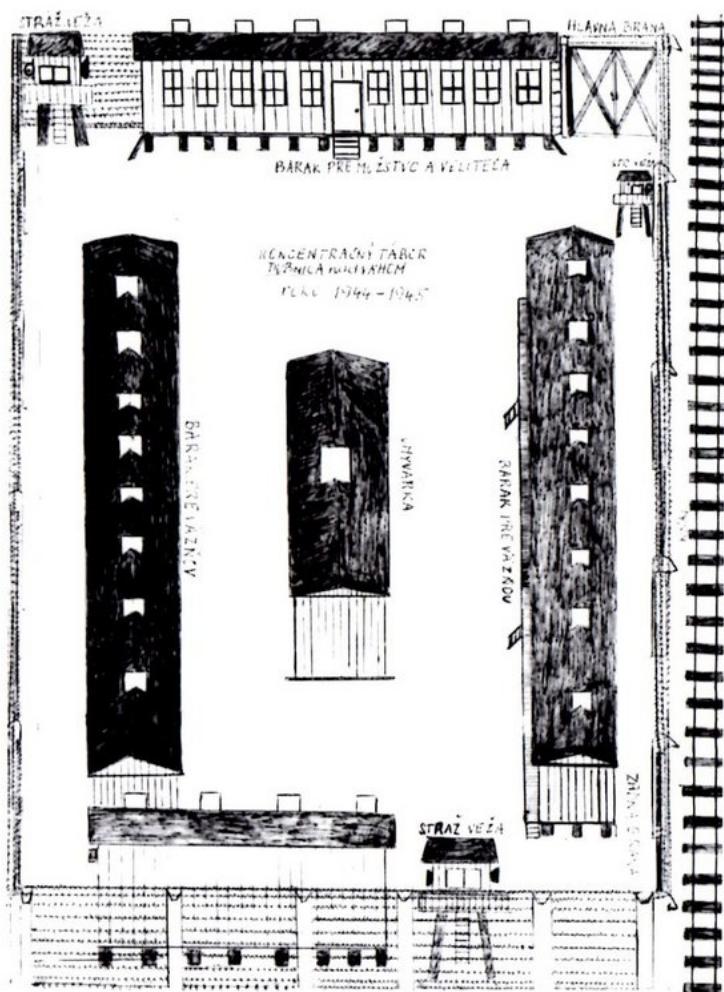
📷 Fotografia

O familie Sinti germană în Lagărul Blickendorf de lângă Köln la 12 decembrie 1937. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H3 DUBNICA NAD VÁHOM (SK)

Dubnica nad Váhom a fost locul unuia dintre cele mai mari proiecte slovace de inginerie civilă: construcția unui dig gigantic pe Râul Váh. Din 1942 până în 1944 romii au fost folosiți ca sclavi pentru a munci acolo. După ce toți muncitorii au fost trimiși acasă, romii cu familiile lor au fost mutați într-un lagăr de detenție. Mulți dintre cei 700 de prizonieri ai aceluia lagăr au fost uciși în ultimele zile ale războiului.

💡 Știați că

... existau lagăre similare în orașele slovace Hanušovce nad Topľou, Ilava, Revúcej și Ústí nad Oravou?

✍ Temă

Care politicieni sau partide politice cer astăzi ca oamenii care primesc ajutor social să fi obligati să muncească? Ce credeți despre această idee?

📷 Fotografia

Desen al lagărului făcut de unul dintre deținuți. Colecția privată a lui Karol Janas, Považská Bystrica, Slovakia.

1910

1951

1942-45

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H4 DÜSSELDORF (D)

Bundesarchiv, Bild 146-1088-044-07
Foto: o. Ang. | 1937/1938 ca.

În 1937 autoritățile i-au forțat pe romii și Sinti din Düsseldorf să se mute în lagărul „pentru țigani” municipal din Höherweg. Acolo au locuit în clădiri primitive de cărămidă cu ferestre zăbrele și uși de oțel, încuiate pe dinafară. Lagărul era înconjurat de un gard de sârma ghimpată, iar deținuții îl puteau părăsi numai pentru a presta muncă forțată. Nouă oameni au murit în acest lagăr. În 1943 prizonierii rămași au fost deportați la Auschwitz-Birkenau.

1910

1951

1937-43

💡 Știați că

... comandantul lagărului era un ofițer de poliție celebru pentru cruzimea lui? Își asmuțea adesea câinele asupra deținuților.

...sau că supraviețuitorii romi și Sinti care s-au întors la Düsseldorf după război au fost cazați în același lagăr?

✍️ Temă

Ce spune decizia de a-i băga pe supraviețuitori înapoi în lagăr după terminarea războiului despre atitudinea față de romi și Sinti și răspunsul general la ceea ce s-a întâmplat?

📷 Fotografia

Lagărul „pentru țigani” din Höherweg, Düsseldorf. Centrul de Documentare al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H5 GELSENKIRCHEN (D)

În 1937, după hărțuiri și amenințări insistente, familiile rome și Sinti din Gelsenkirchen au fost convinse de autorități să se mute într-o tabără municipală pentru nomazi supravegheată de plutoane SA, unde au fost taxați pentru folosirea pământului. În aprilie 1939, poliția locală menționa existența în tabără a „45 de familii cu 237 persoane în 51 de caravane.” Familiile au fost ulterior forțate să se mute în tabăra similară din Beginenstrasse, prezentată în poză. Unii au fugit la Koln, de unde mulți au fost deportați în Polonia în 1940. Cei rămași în lagărul de la Gelsenkirchen au fost deportați la Auschwitz în 1943.

1910

1951

1937

💡 Știați că

... în special marile companii de minerit și armament cereau ca prezența „țiganilor” în orașul german Gelsenkirchen să fie interzisă?

...sau că mulți Sinti din Gelsenkirchen erau în fapt angajați la oțelării? Însă naziștii îi suspectau de sabotaj, așa că au fost deportați în lagăre de concentrare.

✍️ Temă

În ce circumstanțe pot oamenii să fi e închiși astăzi pe baza unei simple presupuneri că ar fi încălcat legea? Cine poate emite un astfel de ordin?

📷 Fotografia

Lagărul „pentru țigani” din fosta Beginenstrasse, în Uckendorf, o suburbie a orașului Gelsenkirchen. Centrul de Documentare al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H6 HAMBURG (D)

O parte dintre cei 1.300 de romi și Sinti ai orașului Hamburg trăiau în zona tradițională de caravane din suburbia Harburg; alții locuiau împrăștiați prin oraș. În 1940, 500 dintre ei au fost deportați în lagăre și ghetouri din Polonia. În martie 1943 autoritățile național socialiste au deportat încă 328 de romi și Sinti din Hamburg la Auschwitz. Ultimul grup a fost trimis acolo în aprilie 1944.

1910

1951

1938

💡 Știați că

... primii romi și Sinti au fost relocați forțat, și în unele cazuri închiși, cu mulți ani înainte ca evreii să fi e relocați și deportați?

...sau că lagăre similare au fost înființate în orașele Hanovra, Braunschweig, Oldenburg și Osnabrück?

✎ Temă

Aflați mai multe despre relocarea forțată și deportarea unor oameni din Europa. Cine decide unde pot locui oamenii și de ce? Ce organizații protestează?

📷 Fotografia

Deținuți din lagărul „pentru țigani” Hamburg-Harburg intervievați în 1938 de către poliție, sau poate de către angajați ai „cercetătorului rasial” Robert Ritter. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H7 HODONÍN U KUNSTÁTU (CZ)

Între 1942 și 1945, lagărul „pentru țigani” Hodonín, de lângă Kunštát, Moravia, a fost utilizat ca lagăr de detenție pentru romii moravieni. Condițiile, inclusiv mâncarea și dormitul, erau oribile. Ca rezultat al acestor condiții, 207 din cei 1.375 de oameni deținuți la Hodonín au murit de diferite boli, în special de febră tifoidă.

1910

1951

1942

💡 Știați că

... în 1939 romii și Sinti care locuiau în Protectoratul Bohemiei și Moraviei constituiau numai 0.2% populație, și că 90% au pierit în timpul Holocaustului?

... sau că polițiștii cehi au jucat un rol major în persecutarea și deportarea romilor din țara lor?

✍️ Temă

Aflați ce s-a întâmplat cu Ștefan Blahynka, comandantul ceh al lagărului, după 1945. A trebuit să răspundă vreodată pentru faptele lui? Cine a făcut eforturi pentru ridicarea unui memorial pentru victimele din acest lagăr?

📷 Fotografia

Fotografia este a unor femei și copii romi din lagărul de detenție de la Hodonín u Kunštátu, făcută de O. Kucery în 1942. Muzeul Culturii Rome, Brno, Republica Cehă.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H8 KOMÁROM (H)

Lagărul de la Komárom a servit ca punct central de adunare a romilor maghiari care urmau să fi deportați la muncă forțată în lagărele de concentrare din Germania în 1944. Romii au fost mai întâi duși în lagăre „pentru țigani” regionale și apoi mulți au fost obligați să mășăluiască sute de kilometri până la Fort Csillageröd în Komárom. Acolo, bărbații și femeile apti de muncă au fost selectați pentru următoarea etapă a marșului, în Germania. Mulți dintre cei lăsați în urmă în lagărul de la Komárom au murit de foame. Mulți alții au murit în timpul „marșurilor morții” către Reich-ul german. Doar vreo 4.000 din cei 10.000 de prizonieri ai fortului au supraviețuit.

1974

2015

2006

💡 Știați că

... se știe foarte puțin despre lagărul de la Komárom, din Ungaria, și victimele lui – chiar și astăzi?

... sau că în ultimele luni ale celui de-al Doilea Război Mondial, pe măsură ce luptele se apropiau tot mai mult, prizonierii din multe lagăre de concentrare au fost trimiși în „marșuri ale morții” către alte lagăre?

✎ Temă

Care era scopul „marșurilor morții”? Afl ați dacă a existat vreun „marș forțat” în zona voastră, și dacă da, unde.

📷 Fotografia

O fotografi e făcută în 2006 în locul de paradă de la Fort Csillageröd din Komárom, Ungaria. În fundal se pot vedea intrările în temnițele unde erau închiși romii deportați. Colecția privată a Szitei Szabolcs, Budapesta, Ungaria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H9 LACKENBACH (A)

Lagărul „pentru țigani” Lackenbach a fost înființat de mai multe consilii districtuale din Austria de Jos împreună cu autoritatea municipală a orașului Viena. Uneori lagărul a adăpostit până la 2.000 de oameni în condiții atroce; 273 de romi au murit acolo. Prizonierii erau adesea închiriați companiilor locale ca muncitori forțați. Dintr-un total de 4.000 de prizonieri, 2.000 au fost deportați la Łódź în 1941. Majoritatea celor care au rămas au fost duși la Auschwitz-Birkenau în 1943.

1910

1951

1940

Știați că

... acest lagăr a fost cel mai mare lagăr de detenție pentru romi și Sinti din întregul Reich?

Temă

Unde a fost lagărul pentru romi și Sinti cel mai apropiat de locul unde trăiți? Ce există acolo care să amintească oamenilor de azi ce s-a întâmplat în acel loc?

Fotografia

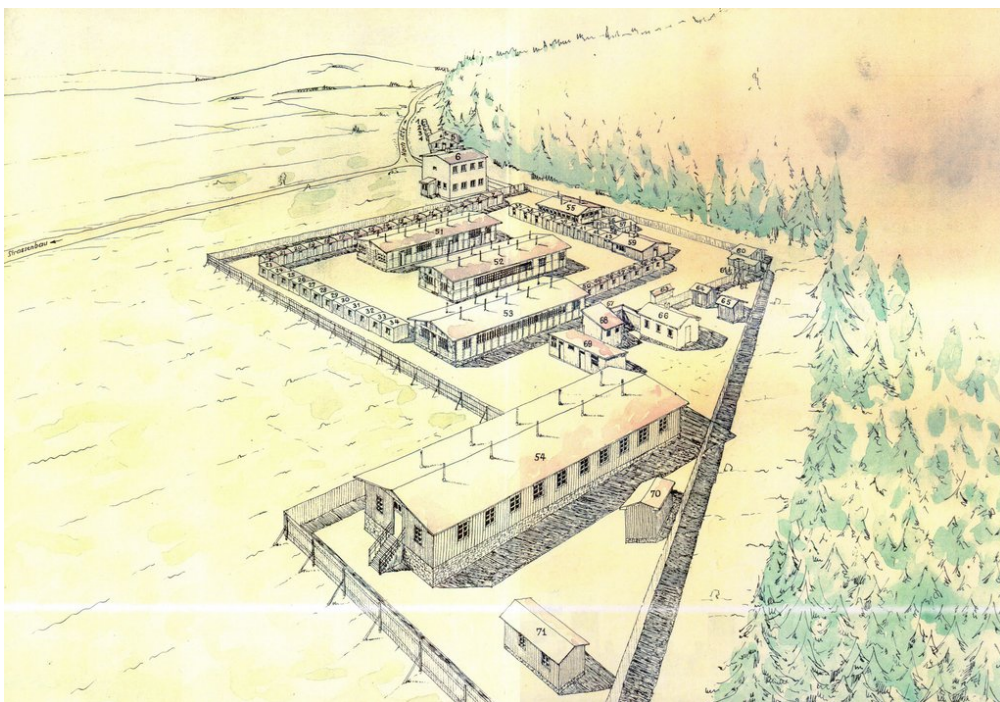
Fotografia este a unui polițist vienez păzind familiile de romi deportate în lagărul de la Lackenbach, făcută pe 23 noiembrie 1940, ziua deschiderii lagărului. Colecția privată a lui Leopold Banny, Lackenbach, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H10 LETY U PÍSKU (CZ)

Lagărul „pentru țigani” de la Lety u Písku din Bohemia, astăzi în Republica Cehă, a fost construit în 1940 ca închisoare și lagăr de muncă pentru „elemente anti-sociale”. Era destinat să adăpostească 600 de prizonieri, dar după ce a devenit lagăr „pentru țigani” în august 1942 a ajuns să includă 1.392 de bărbați, femei și copii; 326 dintre ei au murit acolo. Majoritatea au fost deportați la Auschwitz în 1943 și 1944.

1910

1951

1943

💡 Știați că

... în locul unde s-a aflat lagărul „pentru țigani” de la Lety u Písku astăzi funcționează o fermă de porci? Din 1994 activiștii romi duc o campanie susținută pentru închiderea ei. Până acum fără succes.

... sau că în 2012 Petr Nečas a fost primul prim ministru ceh care a pus o coroană de flori pentru romii și Sinti persecutați la Lety u Písku?

✍️ Temă

Care este situația actuală a dezbaterii privind fostul lagăr și utilizarea din ziua de azi a locului?

📷 Fotografia

Un desen din 1943 care arată structura lagărului de muncă, devenit mai târziu lagărul „pentru țigani”, de la Lety u Písku. Arhivele Administrației de Stat, Praga, Republica Cehă.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H11 LODZ (PL)

Primele deportări în masă ale romilor și Sinti din Austria în Polonia au început în noiembrie 1941. Inițial au fost duși în ghetoul evreiesc din Litzmannstadt/Łódź. Dintr-un total de 5.007 de oameni, mulți din provincia austriacă Burgenland, 60% erau copii sub 12 ani. În primele săptămâni 12.630 dintre deportați au murit de febră tifoidă și au fost îngropați în gropi comune. De Crăciun în 1941, supraviețuitorii au fost trimiși spre nord, în lagărul de exterminare de la Chełmno/Kulmhof.

1910

1951

1941-42

💡 Știați că

... Łódź a fost redenumit Litzmannstadt de către autoritățile de ocupație germane în 1939?

... sau că nu este posibil să identifi căm victimele din lagărul „pentru țigani” din Litzmannstadt?

... sau că majoritatea copiilor deportați în acest lagăr au fost trimiși acolo fără părinți?

✎ Temă

Știți ceva despre cazuri de minori neînsoțiți care trăiesc în lagăre astăzi? Cine se ocupă de ei?

📷 Fotografia

O clădire din lagărul „pentru țigani” din fostul ghetou Litzmannstadt/ Łódź, Polonia. Muzeul Memorial al Holocaustului, Washington, Washington D.C., SUA.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H12 MAXGLAN (A)

Aproximativ 230 de romi și Sinti au fost ținuți într-un mic lagăr de detenție din Maxglan/Leopoldskron-Moos, o suburbie a Salzburgului. După 1939, când viața nomadă a fost interzisă, familiile nu au mai putut părăsi lagărul decât ca să meargă la lucru. Mai târziu li s-a permis să iasă numai sub supraveghere, ca sclavi pentru muncă forțată. În aprilie 1943, 160 de Sinti au fost deportați de la Maxglan la Auschwitz, inclusiv cei 17 copii născuți în lagăr.

1910

1951

1940

💡 Știați că

... celebra regizoare de film germană Leni Riefenstahl a folosit prizonieri din lagărul de la Maxglan din Austria ca fiind garanți în filmul ei Țările de Jos, o melodramă plasată în Spania, pentru care avea nevoie de actori cu păr negru și piele închisă la culoare?

✍️ Temă

Studiați fotografiile cu atenție. Ce întrebări vă vin în minte? Ce stare transmite poza? Aflați mai multe despre viața de zi cu zi a oamenilor care trăiesc în situații similare astăzi.

📷 Fotografia

Fotografiile a unor femei și copii Sinti duși în lagărul de la Maxglan, de lângă Salzburg, în 1939 sau 1940. Centrul de Documentare al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H13 MECHELEN / MALINES (B)

Un lagăr pentru romi și Sinti a fost înființat și în satul Elewijt, de la marginea orașului belgian Mechelen/Malines. După invazia de către Germania a Belgiei din 1940, vechile barăci militare din oraș au fost folosite ca închisoare și lagăr de detenție pentru prizonieri politici, dar și pentru evrei, romi și Sinti. În 1944, 352 romi și Sinti francezi și belgieni au fost deportați de la Barăcile Dossin la Auschwitz-Birkenau. Numai 31 dintre ai au supraviețuit. Totuși, familiile din lagărul de la Elewijt nu au fost deportate la Auschwitz.

1910

1951

1944

💡 Știați că

... majoritatea romilor și Sinti din Franța și Belgia nu au fost deportați în lagăre de concentrare?

... sau că memorialul deschis în interiorul Barăcilor Dossin în 2012 include o expoziție privind soarta celor 352 de deportați?

✍️ Temă

Ce vă spune această poză despre condițiile în care a trebuit să fi ținută ceremonia de doliu? Comparați condițiile de viață din acest lagăr cu ceea ce știți despre alte lagăre.

📷 Fotografia

Familii rome belgiene la o masă de înmormântare în lagărul de la Elewijt, la marginea orașului Mechelen/ Malines, în 1944. Memorialul Barăcilor Dossin, Mechelen/ Malines, Belgia.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H14 MONTREUIL-BELLAY (F)

Lagărul de la Montreuil-Bellay, din Loara, care a funcționat din noiembrie 1941 până în ianuarie 1945, a fost cel mai mare lagăr de detenție pentru romii și Sinti din Franța, cu 3.000 de deținuți. Nu a fost nici lagăr de concentrare, nici lagăr de deportare și nici lagăr de muncă. Nici unul dintre prizonieri nu a fost trimis în lagărele de exterminare, dar peste o sută au murit în timpul anilor de detenție. Au existat peste 40 de astfel de lagăre în Franța.

1910

1951

1941-46

💡 Știați că

... lagărul era păzit nu doar de ofițeri de poliție francezi ci adesea și de voluntari din satele învecinate?

... sau că mulți dintre romii și Sinti ținuți în acest lagăr nu au fost eliberați în 1945? Au fost nevoiți să aștepte până în 1946, când războiul se terminase de peste 10 luni.

✍️ Temă

Care ar fi putut fi motivul pentru care familiile de romi și Sinti nu au fost eliberate imediat după terminarea celui de-al doilea război mondial?

📷 Fotografia

Fotografi a unui grup de copii din lagărul de detenție de la Montreuil-Bellay, făcută probabil din unul dintre turnurile de observație. Colecția privată a lui Jacques Sigot, Châteauneuf-les-Martigues, Franța.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

H15 TRANSNISTRIA (UA)

În 1942, o fată de opt ani, Anuța Brânzan, împreună cu familia ei, a fost relocalată forțat – alături de alți 30.000 de romi și Sinti români – de la București în Transnistria, la granița cu Ucraina. Lagărele constau în marea lor majoritate în barăci primitive și mulți deportați au fost nevoiți să doarmă afară, pe câmp, sau în hambare. Anuța a supraviețuit doi ani foamei și muncii forțate în condiții inumane. Mai mult de jumătate dintre ceilalți deportați nu au supraviețuit.

💡 Știați că

... România are cea mai numeroasă populație romă din Uniunea Europeană, estimată între 1,8 milioane și 2,5 milioane de oameni?

... sau că aproape jumătate dintre cei pe care oamenii îi privesc ca fi ind romi nu se consideră romi, iar jumătate din cei care sunt în realitate romi sunt cel mai adesea văzuți ca nefiind romi?

✍️ Temă

Alegeți un moment din viața Anuței Brânzan (înainte de relocare, în lagăr, după eliberare) și scrieți o scrisoare pe care ar fi putut să o adreseze unui prieten.

📷 Fotografia

Anuța Brânzan (a doua din dreapta) și surorile ei în 1942. O mătușă le-a făcut fotografii a cu câteva zile înainte de deportare, ca să aibe a amintire cu nepoatele ei. Colecția privată Michelle Kelso, Ann Arbor, Michigan, USA.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

1910

1951

1942

H16 WEYER (A)

Familii Sinti din Carinthia, Tyrol, Salzburg, Bavaria și în special Austria de Sus au fost duse în lagărul de la Weyer începând din ianuarie 1941. Au fost folosiți ca sclavi pentru muncă forțată, la săparea unor canale de scurgere în mlaștinile învecinate. La 1 noiembrie în același an, au fost deportați cu toții în lagărul de la Lackenbach, din Burgenland, Austria. Câteva zile mai târziu au fost probabil „relocați” de acolo la Łódź, în Polonia, unde au fost uciși.

1910

1951

1941

💡 Știați că

... lagărul a funcționat în 1940 și 1941 ca „Lagăr de Reformare prin Muncă” pentru bărbați presupuși a fi anti-sociali? A fost închis în 1941 datorită tratamentului brutal și uciderii prizonierilor de către gărzile naziste.

✍️ Temă

Comparați fotografi a cu textul și spuneți ce vă surprinde. Discutați situația în care ar fi putut fi făcută poza și relația care ar fi putut exista între fotograf și subiecții săi.

📷 Fotografia

Tineri Sinti în lagărul de la Weyer fotografi ați de către doctorul lagărului, Alois Staufer, în vara anului 1941. Colecția privată a lui Andreas Maislinger, Innsbruck, Austria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/h>

I1 AUSCHWITZ-BIRKENAU (PL)

La 16 decembrie 1942, Heinrich Himmler a ordonat ca toți „țigani” care încă mai trăiau în Reich să fi deportați la Auschwitz. Acest Decret Auschwitz a marcat faza finală a planului de exterminare a „țiganilor”. Pentru romii și Sinti germani, austrieci și cehi, deportările în masă la Auschwitz Birkenau au început în aprilie 1943. Peste 20,000 de romi și Sinti au fost înghesuiți în 32 de barăci de lemn din „lagărul pentru familii de țigani” de la Auschwitz. În iulie 1944 aproximativ 70% dintre ei erau deja morți. Cei care încă mai erau apti de muncă au fost transferați în alte lagăre de concentrare. Cei 2.879 prizonieri rămași au fost gazați în cursul nopții de 2 august 1944.

💡 Știați că

... prizonierii din lagărul „pentru țigani” au organizat o revoltă? În mai 1944, când unii dintre ei urmau să fi selectați pentru gazare, romii și Sinti au gonit gardienii SS din lagărul „pentru țigani” cu bâte și pietre.

✍ Temă

Există un registru al morților de la Auschwitz care menționează numele romilor și Sinti uciși acolo. Accesați site-ul Memorialului de la Auschwitz și aflați mai multe.

📷 Fotografia

În interiorul unei barăci – hainele erau întinse pentru a se usca peste noapte cu ajutorul sobei din mijlocul pozei. Aceasta este singura fotografie cunoscută din lagărul „pentru țigani” de la Auschwitz-Birkenau. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

1910

1951

1943-44

I2 BERGEN-BELSEN (D)

În vara anului 1944, avansul aliaților i-a forțat pe nazisti să închidă o serie de lagăre de concentrare. În toamna aceea, zeci de mii de prizonieri complet epuizați au fost aduși la Bergen-Belsen, după zile întregi petrecute în vagoane de tren sau în „marșuri ale morții”. În iarna anului 1944/1945, lagărul supraaglomerat avea peste 60.000 de prizonieri, între care se numărau sute de romi și Sinti transferați de la Buchenwald. Atunci când lagărul a fost eliberat de trupele engleze în aprilie 1945, soldații au găsit acolo grămezi de cadavre neîngropate iar majoritatea supraviețuitorilor erau la limita înfometării.

💡 Știați că

... în primele câteva luni după eliberarea lagărului, 14.000 dintre supraviețuitori au murit datorită foametei și epuizării? Spitalele de campanie ale armatei britanice au încercat să îi ajute, dar erau prea slăbiți ca să își mai revină.

... sau că circa 80.000 de oameni au murit la BergenBelsen?

✍️ Temă

Afl ați care erau cele mai dese cauze ale morții deținuților din închisori și lagăre de detenție în timpul celor două războaie mondiale.

📷 Fotografia

Prizonieri din lagărul de concentrare de la Bergen-Belsen după eliberare. Serviciul Internațional de Urmărire, Bad Arolsen, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

1910

1951

1945

I3 BELZEC (PL)

Primii romi și Sinti au fost deportați în Polonia în aprilie 1940; 2.500 romi și Sinti germani au fost trimiși în lagărele din orașele poloneze Belz'ec, Krychów și Siedlce. Deținuții din lagărul de la Belz'ec au fost obligați să presteze muncă la lucrările de construcție de la granița cu Uniunea Sovietică. Lagărul de muncă a fost închis din nou în același an. Mulți dintre Sinti au reușit să evadeze și au încercat să supraviețuiască în păduri, însă au fost recaptați de unități ale poliției și armatei germane. Majoritatea romilor și Sinti germani deportați în Polonia au fost uciși în anii următori. În 1942 și 1943, SS controla un imens lagăr de exterminare la Belz'ec ca parte a Operațiunii Reinhardt.

1910

1951

1940

💡 Știați că

... pentru Operațiunea Reinhardt, SS a înființat trei mari lagăre de exterminare la Belz'ec, Sobibór și Treblinka, unde 2,4 milioane de evrei și 50.000 de romi și Sinti au fost uciși între 1942 și 1943?

... sau că autoritățile germane foloseau pentru deportări și pentru lagărele de concentrare și de exterminare numele de „relocare“?

✍️ Temă

De ce credeți că naziștii foloseau eufemisme ca „relocare” și “soluție finală”? Vă vin în minte și alte exemple?

📷 Fotografia

Romi deportați în lagărul de la Belz'ec în 1940. Au fost forțați să ridice barăci în lagăr în cursul verii. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

I4 BUCHENWALD (D)

Până în 1938 sute de romi și Sinti germani fuseseră deja deportați în lagărul de concentrare de la Buchenwald, de lângă Weimar. În 1939, 600 de romi și Sinti austrieci au fost aduși aici de la Dachau, între care mulți adolescenți. În 1940, 500 dintre romii și Sinti care supraviețuiseră până atunci au fost transferați în lagărul de concentrare de la Mauthausen. Atunci când lagărul de exterminare de la Auschwitz a fost abandonat în vara anului 1944, alți 1.800 de bărbați romi și Sinti au fost aduși la Buchenwald, însă 200 dintre ei au fost duși înapoi la Auschwitz pentru exterminare în septembrie. Circa 1.000 de femei romi și Sinti evacuate de la Auschwitz au fost trimise în sub-lagărele Altenburg, Schlieben și Leipzig-Taucha ale lagărului de la Buchenwald. Puține dintre ele au supraviețuit condițiilor inumane din fabricile de armament de acolo.

1910

1951

1945

💡 Știați că

... lagărul de concentrare de la Buchenwald avea 129 de sublagăre?

... sau că la sfârșitul războiului, prizonierii care supraviețuiseră au fost forțați de gărzi să meargă în „marșuri ale morții” către alte lagăre de concentrare? Prizonierii care erau prea slăbiți ca să meargă erau împușcați pe loc. Mii au fost omorâți cu doar câteva zile înainte de terminarea războiului.

✍️ Temă

Afl ați unde au mai avut loc „marșuri ale morții” similare în ultimele luni ale celui de-al Doilea Război Mondial. Afl ați dacă există gropi comune în regiunea voastră. Dacă da, cine a fost înmormintat acolo și de ce?

📷 Fotografia

Lagărul de concentrare de la Buchenwald după eliberare. Fundația Memorialelor de la Buchenwald și Mittelbau-Dora, Weimar, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

I5 CHELMNO/KULMHOF (PL)

În decembrie 1941, atunci când a izbucnit o epidemie de febră tifoidă în lagărul „pentru țigani” din ghetoul Litzmannstadt (Łódź), 4.600 de romi au fost uciși în camioanele de gaze folosite pentru a-i transporta la Chełmno/ Kulmhof. La 10 săptămâni după sosirea lor la Łódź, toți cei 5.007 de romi și Sinti austrieci erau deja morți; 4.400 dintre ei au fost îngropați în gropi comune nemarcate în pădurile de lângă Chełmno, împreună cu 150.000 de evrei și mii de prizonieri de război sovietici.

1910

1951

1941-42

💡 Știați că

... atunci când prieteni și rude îngrijorate s-au interesat despre deportații în martie 1942 și au cerut permisiunea să-i viziteze în Polonia, poliția le-a răspuns că dreptul de vizitare nu se aplică celor „relocați” la Łódź?

... sau că celebrele „camioane de gaze” au fost inițial utilizate pentru a ucide pacienți din aziluri și spitale de boli mintale?

✍️ Temă

Cum erau condițiile în care trăiau oamenii în ghetouri? Care erau consecințele acestor condiții de trai?

📷 Fotografia

Un „camion de gaze” Magirus-Deutz de tipul celor utilizate în 1941 și 1942 pentru a ucide romi austrieci pe drumul dintre lagărul „pentru țigani” Litzmannstadt și lagărul morții de la Chełmno/ Kulmhof. Arhivele Yad Vashem, doc. no. 1264/2, Ierusalim, Israel.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

I6 DACHAU (D)

Primele grupuri de romi și Sinti au fost deportate în lagăre de concentrare în 1938, dar deportările în masă la Dachau, Buchenwald și Ravensbrück, unde mii de romi și Sinti austrieci au fost trimiși la muncă în sclavie, au avut loc în 1939. Pe măsură ce bărbații apti de muncă, cei care aduceau pâinea în casă, erau deportați, familiile lor deveneau din ce în ce mai dependente de ajutorul pentru săraci – ceea ce împingea autoritățile locale să facă presiuni pentru deportarea și mai multor persoane! Prizonierii din lagărele de concentrare erau împărțiți în categorii de către SS, și li se coseau simboluri pe haine care să indice din ce categorie făceau parte. Romii și Sinti trebuiau de obicei să poarte triunghiul negru folosit pentru prizonierii „anti-sociali”. În unele lagăre exista o categorie separată, „țigani”, identifi cată printr-un triunghi maro.

💡 Știați că

... erau prizonieri romi și Sinti în aproape toate lagărele de concentrare din cel de-al Treilea Reich?

✍ Temă

Numărul de identifi care al unuia dintre prizonierii din fotografi e este 17093. Încercați să afl ați mai multe despre acest om

📷 Fotografia

Romi austrieci în lagărul de concentrare de la Dachau fotografi ați pentru SS de către Friedrich Franz Bauer. Arhivele Memorialului de la Dachau, Germania.

1910

1951

1938

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

I7 FLOSSENBÜRG (D)

Național socialiștii au plănuț Flossenbürg ca un lagăr de concentrare cu muncă forțată în cadrul politicii lor de „Exterminare prin Muncă”. Aceasta a fost soarta pe care intenționau să o dea oponenților politici și mai ales „străinilor anti-sociali”. Peste 1.200 de romi și Sinti au fost deportați la Flossenbürg în calitate de așa-zise „elemente anti-sociale” și forțați să presteze muncă fi zică extrem de grea, în cariera de piatră sau în fabricile de armament din apropiere.

1910

1951

1946

💡 Știați că

... spre sfârșitul războiului, mii de prizonieri din lagărul de concentrare de la Flossenbürg au fost forțați să meargă într-un „marș al morții” către sudul Germaniei?

...sau că mulți dintre prizonierii slabi și înfometăți au fost împușcați de gărzi în timpul ultimelor zile ale războiului, în 1945? Unul dintre suprviețuitori a fost Karl Stojka, la vremea aceea în vârstă de 14 ani.

✍ Temă

Afl ați ce reguli se aplică tratamentului prizonierilor. Pot ei să fi e forțați să muncească?

📷 Fotografia

Fotografi e făcută în aprilie 1946 în lagărul de concentrare de la Flossenbürg, după eliberarea lui de către forțele americane. Fundația Memorialelor Bavareze, Memorialul Lagărului de Concentrare de la Flossenbürg, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

I8 JASENOVAC (HR)

Jasenovac, care se află la circa o sută de kilometri sud-est de Zagreb, a fost cel mai mare lagăr de concentrare din Croația. A fost construit în 1941 și păzit de membri ai mișcării croate fasciste Ustașa. Până acum au fost identificați cate nominal 83.145 de victime. Cel mai mare grup este reprezentat de sârbi, cu aproape 50.000 de oameni, urmat de peste 16.000 de romi.

1910

1951

1941-45

💡 Știați că

... romii au fost transportați în lagăr cu vagoanele de vite? ... sau că documentele de transport indicau numai numărul prizonierilor, nu și numele lor?

... sau că aproape nici un rom – indiferent de vârstă sau sex – nu a supraviețuit în acest lagăr? ... sau că nu există nici până astăzi un acord în privința numărului exact al victimelor?

✍️ Temă

De ce este important să descoperim identitatea victimelor, chiar și astăzi, la mai bine de 70 de ani de atunci?

📷 Fotografia

Femei și copii romi în lagărul de femei Stara Gradiška, un sublagăr al lagărului de concentrare de la Jasenovac. Muzeul Memorial Jasenovac, Jasenovac, Croația.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

I9 MAUTHAUSEN (A)

Lagărul de concentrare de la Mauthausen, din Austria de Sus, a fost unul dintre cele mai mari lagăre ale celui de-al Treilea Reich – cu peste 200.000 de deținuți, mai ales prizonieri de război sovietici, evrei și prizonieri politici. Circa 100.000 de oameni au murit acolo între 1938 și 1945. Printre cele 500 de victime române s-a numărat și tatăl lui Karl Stojka, unul dintre primii romi deportați în lagăr în 1939. În 1994 Karl Stojka a dezvelit o placă memorială pe locul fostului lagăr de concentrare.

1960

2001

1994

💡 Știați că

... mulți dintre deținuți au murit în carierele de piatră din apropiere conduse de SS?

... sau că prizonierii care erau prea slabi ca să care pietrele grele erau împușcați pe loc?

✍️ Temă

Afl ați dacă genocidul împotriva romilor și Sinti este comemorat în regiunea sau în țara voastră, și dacă da, cum.

📷 Fotografia

Dezvelirea primei plăci memoriale pentru victimele genocidului împotriva romilor și Sinti, pe locul fostului lagăr de concentrare de la Mauthausen, de către Rudolf Sarközi, Karl Stojka și Mongo Stojka (de la stânga la dreapta), la 27 aprilie 1994. Centrul de Documentare al Romilor Austrieci, Viena,

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

I10 RAVENSBRÜCK (D)

Majoritatea celor 152.000 de prizonieri din lagărul de concentrare de la Ravensbrück din nordul Germaniei erau femei, multe dintre ele rome și Sinti, care au fost deportate în lagăr cu copii mici. Dintre cele 28.000 de victime ale lagărului, numai numele a 16.500 sunt cunoscute.

1910

1951

1939-45

💡 Știați că

... primul prizonier care a murit la Ravensbrück a fost o fată romă de 16 ani din Austria? Era atât de slabă încât a reușit să se strecoare pe sub sârma ghimpată. Dar evadarea ei a fost descoperită iar ea a fost prinsă și adusă înapoi în lagăr, unde a fost condamnată la bătăi cu bățul, pedeapsă care

✍️ Temă

Afl ați mai multe despre condițiile în care trăiau și munceau femeile din Ravensbrück. De ce credeți că au murit un sfert dintre prizonieri? Ce se poate face pentru a comemora nenumaratele victime necunoscute?

📷 Fotografia

Femei rome austriece împletind covorașe sub supraveghere în lagărul de concentrare de la Ravensbrück. Arhivele Memorialului de la Ravensbrück, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

I11 TOPOVSKE ŠUPE (SR)

În august 1941, administrația germană militară și civilă a amenajat pe teritoriul așa-numitului „Topovske Šupe” - o acumulare a fostelor barăci ale armatei și hale de depozite din centrul Belgradului - un lagăr de concentrare pentru evrei sârbi, etnici roma și deținuți politici. Lagărul condus cu ajutorul colaboratorilor sârbi a servit ca închisoare pentru circa 5.000 bărbați evrei și circa 1.500 bărbați romi, care au fost împușcați cu toții mai târziu în diferite locuri de execuție din jurul Belgradului.

1910

1951

1941

💡 Știați că

... în locurile multor lagăre administrate de național-socialiști au existat lagăre militare sau civile deja înainte de perioada nazistă. Multe din ele au fost utilizate mai departe peste decenii - atât înainte, cât și după perioada nazistă - ca lagăre militare, lagăre de detenție sau de refugiați.

✍️ Temă

Alegeți un lagăr administrat în timpul perioadei naziste din împrejurimea localității voastre de domiciliu și cercetați istoria lui, și înainte sau după. Cine a administrat lagărul și câți oameni au fost deținuți sau încartiruiți acolo?

📷 Fotografia

Intrare spre terenul Topovske Šupe din Tabanovačka ulica în cartierul Autokomanda din Belgrad înainte de Al Doilea Război Mondial. Sursă: Rena Redle, Milovan Pisarri: Mesta stradanja i antifašističke borbe u Beogradu. Priručnik za čitanje grada, Beograd, 2014.

<https://romasintigenocide.eu/ro/i>

I12 WESTERBORK (NL)

1951 Lagărul de la Westerbork din Olanda a fost înființat în 1938 ca tabără de refugiați pentru evreii germani și austrieci care fugeau din cel de-al Treilea Reich. După ce Germania a ocupat Olanda în mai 1940, Westerbork a devenit un lagăr de tranzit pentru evreii, romii și Sinti olandezi care erau deportați la Auschwitz-Birkenau, Sobibór și în alte lagăre. În mai 1944, 574 „locuitori din caravane” au fost arestați și trimiși la Westerbork. Au fost examinați și 245 dintre ei, pe care naștii i-au considerat a fi „țigani”, au fost deportați la Auschwitz-Birkenau. Numai 30 au supraviețuit.

1910

1951

1944

💡 Știați că

... 64 dintre deținuții romi și Sinti au fost salvați de la deportare de pașapoartele lor elvețiene sau italiene?

... sau ca 200 de oameni au fost eliberați pentru că nu erau considerați romi sau Sinti ci doar „nomazi”?

✍️ Temă

De ce credeți că cei care aveau pașapoarte elvețiene sau italiene au fost tratați diferit? De ce credeți că naștii i-au eliberat pe „nomazi” dar i-au deportat pe romi și Sinti?

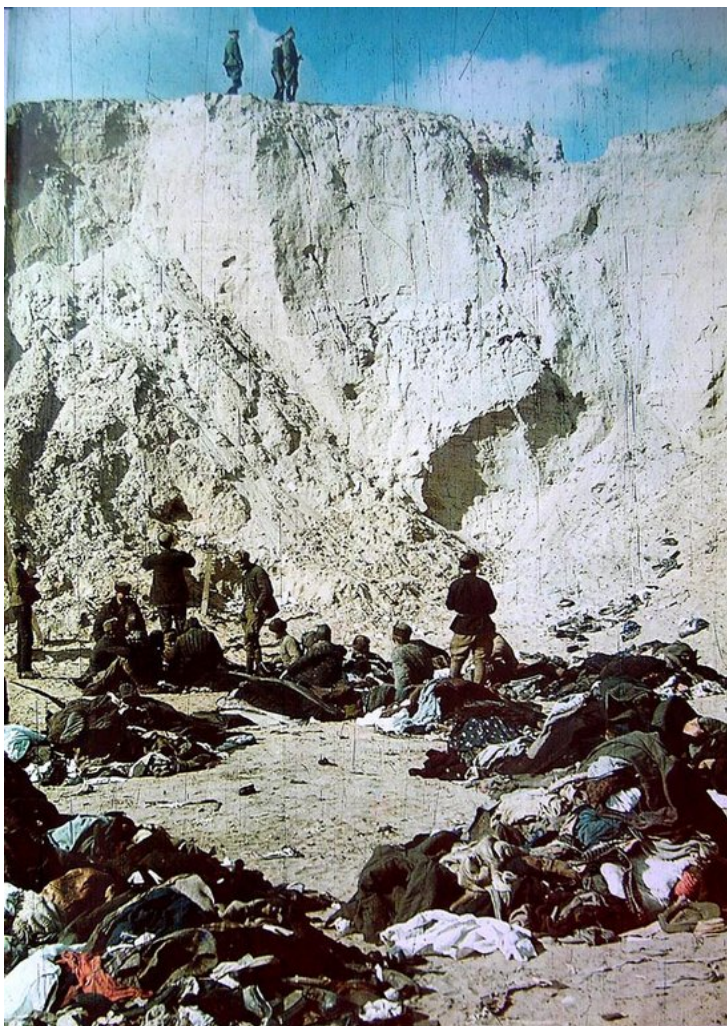
📷 Fotografia

O fotografi e a „Străzii Principale” din lagărul de la Westerbork – făcută în 1944 de un prizonier evreu la ordinul comandantului lagărului, probabil de la etajul superior al clădirii comandantului.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/i>

J1 BABYN YAR (UA)

Ravena Babyn Yar de lângă capitala ucraineană Kiev a fost locul unora dintre cele mai mari masacre comise în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Între 1941 și 1943 SS-ul a ucis zeci de mii de evrei, ucrainieni, romi și Sinti și le-a îngropat cadavrele în imense gropi comune. Masacrele au început cu uciderea a 37.771 de evrei din Kiev în 29 și 30 septembrie 1941. Luna următoare, deținuții din cinci lagăre locale „pentru țigani” au fost și ei omorâți și îngropați la Babyn Yar.

1910

1951

1941-43

💡 Știați că

... numai circa 10
... sau că celebrul compozitor rus Dmitri Shostakovich a dedicat o simfonie victimelor de la Babyn Yar?

... sau că înainte de a se retrage, trupele germane au exhumat și ars mii de cadavre de la Babyn Yar pentru a ascunde orice urmă a faptelor lor? Cenușa a fost împrăștiată pe câmpurile din apropiere.

✍️ Temă

Comparați rolurile diverselor grupuri de criminali din poză.

📷 Fotografia

Grămezi de haine aparținând victimelor unei execuții în masă de la Babyn Yar. Cei patru bărbați din vale sunt probabil membri ai unei unități auxiliare ucrainiene a SS-ului. Arhivele Federale Germane, Koblenz, Germania.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/j>

J2 HRASTINA (HR)

La 24 aprilie 1945, cu doar câteva zile înainte de terminarea războiului, membri ai unei unități SS germane afl ate în retragere au prins 43 de Sinti germani care fugiseră în Croația și se ascundeau într-un sat de lângă Zagreb. Unii dintre ei au fost torturați și toți 43 – bărbați, femei și copii – au fost apoi uciși și arși într-un hambar. Una dintre victime era Max Bamberger (vezi pagina A2).

💡 Știați că

... mulți romi și Sinti au încercat să evadeze peste granițe, în țări mai sigure, ca de pildă Elveția, însă de obicei li se refuza intrarea, la fel ca multor evrei și refugiați politici? Unul dintre refugiații întorși din drum de autoritățile elvețiene a fost faimosul chitarist de muzică jazz Django

✍️ Temă

Ce puteți afla despre grănicerul elvețian Paul Grüninger, care a ajutat mulți refugiați să treacă în Elveția? Unde v-ați duce dacă ați fi nevoiți să vă părăsiți țara? Cum ați face-o?

📷 Fotografia

Sinto Max Bamberger într-o fotografi e făcută în 1935. Centrul Cultural și de Documentare al Romilor și Sinti Germani, Heidelberg, Germania

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/j>

1910

1951

1935

J3 SZCZUROWA (PL)

Fotografia reprezintă o nuntă din satul polonez Szczurowa, unde familiile de romi trăiau în pace cu vecinii lor de multe generații și se căsătoriseră în familiile locale de fermieri. În 1943, trupele germane au înconjurat satul și au adunat 94 de bărbați, femei și copii romi, pe care i-au dus în cimitirul local și i-au executat.

1910

1951

1943

💡 Știați că

... peste 200 de masacre ale romilor și Sinti polonezi au fost descoperite numai pe teritoriul fostului Guvernământ General al Poloniei ocupate, și că au fost probabil mult mai multe?

... sau că primul memorial de comemorare a genocidului romilor europeni a fost ridicat la Szczurowa în 1966? De altfel, a rămas singurul astfel de memorial din întreaga Europă pentru aproape 30 de ani.

✍️ Temă

Accesați www.romasinti.eu pentru a afla mai multe despre Krystyna Gil, care a supraviețuit masacrului.

📷 Fotografia

O nuntă din 1910 la care au participat familiile romilor și neromilor. Muzeul Etnografic Tarnów, Polonia.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/j>

J4 SABAC (SRB)

În 1941, romii din regiunea Mačva din Serbia au fost luați ostateci împreună cu mai mulți evrei și duși în lagărul de concentrare de la Šabac, unde toți cei 2.100 de oameni au fost împușcați de plutoane de execuție ale Wehrmacht-ului german.

1910

1951

1941

💡 Știați că

... armata germană a executat o sută de civili pentru fi ecare soldat german ucis de partizani în Balcani? Cu câteva zile înainte de masacrul de la Šabac, 21 de soldați germani fuseseră uciși în luptele cu partizanii iugoslavi.

... sau că zeci de mii de romi și Sinti au fost uciși de plutoanele SS și de milițiile fasciste în Rusia și Ucraina între 1941 și 1945?

✍ Temă

În fotografi e puteți vedea un martor la ceea ce se întâmplă. Ce ar fi putut să-i spună despre asta unui prieten în seara aceea?

📷 Fotografia

Evrei și romi luați ostateci și duși către locul de execuție de către soldați germani la Šabac. Arhivele Yad Vashem, Ierusalim, Israel.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/j>

J5 VÁRPALOTA (H)

În februarie 1945, membri ai partidului fascist maghiar Crucile cu Săgeți împreună cu ofițeri de poliție locali au ucis 123 de romi maghiari din Várpalóta și Székesfehérvár. Victimele au trebuit să-și sape propriile gropi, după care au fost împușcate. Două femei au supraviețuit masacrului. Groapa comună se află astăzi sub apele Lacului Grabler, lângă Inota, o suburbie a orașului Várpalóta.

1974

2015

2008

💡 Știați că

... masacre similare au avut loc și în alte câteva orașe și sate maghiare?

... sau că în 1998 autoritățile locale au refuzat să acorde permisiunea pentru construirea unui memorial al victimelor masacrului?

✍️ Temă

Desenați o placă memorială și scrieți un text de comemorare a masacrului de la Várpalóta.

📷 Fotografia

Lacul Grabler, de lângă satul Inota, în vara anului 2008. Colecția privată a lui János Bársony, Budapesta, Ungaria.

<https://www.romasintigenocide.eu/ro/j>